

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra práva životního prostředí

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**EKONOMICKÉ NÁSTROJE OCHRANY
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ**

Vypracovala:

Veronika Podskalská

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Michal Sobotka, Ph.D.

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu):

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Praze, dne

Veronika Podskalská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Michalovi Sobotkovi, Ph.D., za cenné připomínky, podněty a pomoc při vypracování této práce.

Motto:

Ochrana životního prostředí má budoucnost, protože bez ochrany
životního prostředí žádná budoucnost není.

Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

Obsah

Úvod	7
Část 1. Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí	10
1.1 Historie	10
1.2 Pojem	11
1.3 Environmentální politika, současná právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí	11
1.4 Nástroje přímého a nepřímého působení	13
1.5 Funkce ekonomických nástrojů	14
1.5.1 Funkce fiskální	15
1.5.2 Funkce motivační	15
1.5.3 Funkce internalizační	16
1.5.4 Funkce kompenzační	17
1.5.5 Funkce zajišťovací	17
1.6 Členění ekonomických nástrojů	17
1.6.1 Pozitivní stimulace	18
1.6.2 Negativní stimulace	18
1.6.3 Další členění	19
1.7 Shrnutí	19
Část 2. Jednotlivé druhy ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí	21
2.1 Systém	21
2.2 Poplatky	22
2.2.1. Poplatky za poškozování či zhoršování životního prostředí (tzv. emisní poplatky)	24
2.2.2 Poplatky za využívání přírodních zdrojů	28
2.2.3 Poplatky uživatelské	31
2.3 Daně	31
2.3.1 Členění daní	33
2.3.2. Systém daní	34
2.3.3 Ekologická daňová reforma, ekologická daň	35
2.4 Cla	37
2.5 Dotace, dary a jiná zvýhodnění	37
2.6 Zvýhodněné půjčky a garance	39
2.7 Depozitně refundační systémy (systém zálohování)	40
2.8 Pojištění škod na životním prostředí	41
2.9 Zajišťovací fondy	43
2.9.1 Finanční rezervy	43
2.9.2 Finanční jistiny (kauce)	44
2.10 Trhy s obchodovatelnými kvótami a limity	44
2.10.1 Účel	45
2.10.2 Předmět obchodování	46
2.10.3 Právní úprava	46
2.10.4 Koncepty obchodování	47
2.10.5 Systém mezinárodního a komunitárního obchodování (včetně ČR)	48
2.11 Shrnutí	50
Část 3. Státní fond životního prostředí (SFŽP)	52
Část 4. Přednosti a nedostatky ekonomických nástrojů	54
Závěr	56
Resumé	58

Klíčová slova.....	59
Seznam použité literatury.....	60

Úvod

Podpora ochrany, udržení a zlepšení stavu životního prostředí je v dnešním průmyslovém světě zcela nezbytná. Dříve než se dostane řada na samotné nástroje ochrany životního prostředí, je třeba vymezit, co je vlastně předmětem této ochrany, tzn. co se skrývá za pojmem „životní prostředí“. Jeho definici nalezneme v zákoně č. 17/1992 Sb. o životním prostředí: „*Vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“ Životní prostředí je tak v podstatě vše, co se tvoří samovolně (prales, řeky apod.), ale i za pomoci lidského přičinění (uměle vysázené lesy, jezera apod.). Jedná se o existenční podmínku bytí a nebytí, bez které bychom neměli co pít, co dýchat, nebyli bychom. Skládá se z jednotlivých složek živého i neživého charakteru.

Zdroje znečišťování a poškozování¹ životního prostředí tkví zejména v lidské činnosti. Takovou činnost je nutné co nejdříve korigovat směrem k udržení minimálně stávajícího stavu životního prostředí. K regulaci žádoucího chování znečišťovatelů v oblasti životního prostředí může stát prostřednictvím environmentální politiky používat různých nástrojů či prostředků. Za tímto účelem má k dispozici nástroje tzv. přímého a nepřímého působení². Mezi **první skupinu** patří nástroje administrativně-právní, do které spadají zejména povinnosti ve formě příkazů, zákazů a povolení, dále souhlasy, stanoviska, standardy atd. Nástroje koncepční, to jsou koncepce, programy. Mezi dobrovolné nástroje řadíme (subordinační) smlouvy, ecolabeling. Do **druhé skupiny** nástrojů patří primárně ekonomické nástroje, které jsou následovány nástroji informačními, vzdělávacími, výchovnými a osvětovými.

V současnosti se tyto nástroje vyskytují ve vzájemné koexistenci jako tzv. nástrojový mix, což je určitý kompromis, resp. kombinace nástrojů tak, aby nejlépe vyhovovaly povaze určitého ekologického problému. Za ty nejdůležitější a současně nejefektivnější environmentální nástroje ochrany jsou obecně považovány nástroje administrativně-právní a ekonomické.

---

¹ I tyto pojmy jsou vymezeny zákonem o životním prostředí – viz. ust. §8.

² Členění vychází ze způsobu působení vůči adresátům těchto instrumentů.

Historicky mladší ekonomické nástroje regulují znečištění přímo u zdroje (promítá se zde princip „znečišťovatel platí“³). Jejich pomocí se tomuto znečištění předchází a zajišťuje se minimalizace nákladů těchto činností.

Ekonomické nástroje se realizují v soukromé i ve veřejné sféře, jelikož samotné škody způsobené externalitami mohou vznikat nejen na soukromém majetku (majetek poškozený emisemi z výroby, poškozené zdraví obyvatel, které je negativně ovlivněno znečištěním životního prostředí), ale i na veřejných statcích (ovzduší, vodní toky, veřejná prostranství apod.). Jelikož zájem na ochraně životního prostředí je stále větší, prostor pro vznik nových ekonomických nástrojů není uzavřen a je vítán jakýkoli krok kupředu. Právě ekonomické nástroje jsou natolik pružné a inovativní, že jsou schopné reagovat na nové situace, které dnešní průmyslový věk přináší.

Účelem daní, poplatků, dotací a dalších druhů ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí, o nichž bude v práci podrobně pojednáno, není sankcionovat škody na životním prostředí, ale v první řadě podnítit ekologicky žádoucí chování a zájem subjektů na životním prostředí nejen do budoucna. Tyto nástroje fungují i v nápravě již existujících ztrát na životním prostředí. Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí finančně zatěžují ekologicky negativní aktivity subjektů, anebo naopak zvýhodňují jejich ekologicky šetrné chování. Ekonomické nástroje určité chování přímo nevynucují, ale naopak vytvářejí podněty, které znečišťovatele motivují k volbě ekologicky vhodnějšího chování. Jsou tudíž vhodným doplňkem nástrojů přímé regulace, které takovéto podněty neobsahují.

Jejich existence je tak založena na ekonomické stimulaci subjektů, kteří mají možnost svobodně se uchýlit buď ke škodlivému jednání a zaplatit, nebo se takového jednání nedopustit, neškodit a ušetřit. Zjednodušeně řečeno, znečišťovatelé si vybírají mezi ekonomickou výhodností a ekonomickou vhodností (veřejným zájmem). Například u výroby, která má za následek nadměrné znečištění, lze pomocí daně vyvolat určitý způsob chování, vedoucí k redukci znečištění nebo k omezení používání takových prostředků, jehož je znečištění životního prostředí důsledkem (například omezení používání hnojiv apod.). Tento přístup tak motivuje subjekty mimo jiné i k hledání stále lepších environmentálních řešení

---

³ PPP – polluter-pays principle, znamená princip odpovědnosti původce - znečišťovatel musí zaplatit opatření potřebná k dosažení souladu se stanovenými ekologickými standardy. Viz Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C H Beck, 2. vydání, 2007, str. 154.

a inovací a vede k tomu, že tyto subjekty tak ve své konečné fázi, současně přispívají ke spoluvytváření své „zelené image“. Tato ekonomická stimulace je hlavní a sjednocující charakterovou vlastností většiny těchto nástrojů. Mimo to mohou sloužit i jako významný zdroj financování ochrany životního prostředí. Skrývají v sobě ještě mnoho potencialů. Do budoucna se jedná o nejvhodnější prostředek ochrany životního prostředí. Právě proto jsem si zvolila ekonomické nástroje ochrany životního prostředí jako téma své diplomové práce.

I přes to, že se jedná o otázku předmětu zkoumání z právní sféry poněkud neprobádanou a opomíjenou, jsem se snažila čerpat zejména ze zdrojů z oboru práva a právní vědy. Mnohem více se ekonomickými nástroji zabývá ekonomický obor – environmentální ekonomie.

Záměrem práce je podat systematický přehled jednotlivých ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí vcelku i jednotlivě a popsat jejich hlavní charakterové vlastnosti, účel i rozsah využití.

Práce je rozdělena do čtyř základních částí, dále členěných do kapitol a oddílů. První dvě části jsou vzhledem ke své obsáhlosti zakončeny shrnutím nejvýznamnějších poznatků zkoumané problematiky. První, obecná část práce, nazvaná Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí, nejprve pomocí krátkého nástinu historie naznačuje, co vůbec vedlo k jejich zavedení. Dále se zabývá zejména problematikou pojmu ekonomických nástrojů, jejich funkcemi a cíli. Druhá část práce popisuje jednotlivé druhy ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí. Nejšířeji se tato část zabývá problematikou daní, poplatků a emisních povolenek. Třetí část práce se pak zaměřuje na úlohu Státního fondu životního prostředí (SFŽP). Čtvrtá část popisuje pozitiva a současně nedostatky ekonomických nástrojů.

Použité právní normy, není-li uvedeno jinak, jsou citovány dle právního stavu k 28.2. 2010, včetně všech změn a doplnění, která jsou k uvedenému datu účinná.

Část 1. Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí

1.1 Historie

Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí jak je známe dnes, u nás začaly vznikat v polovině šedesátých let zavedením plateb za znečišťování ovzduší, které dostaly název poplatky. Zároveň s nimi byly zavedeny i platby za vypouštění odpadních vod do vod povrchových. Přestože tyto platby plnily obdobnou funkci jako poplatky za znečišťování ovzduší, označovaly se jako náhrady a později dostaly nový název - úplaty. Postupem času byly zaváděny i další platby za znečišťování a využívání přírodních zdrojů. Tyto ekonomické nástroje dostávaly různé názvy, a to především podle toho, jak byly pojmenovány v příslušném složkovém zákoně.

Ekonomické nástroje na samém začátku vznikaly zejména za účelem získání finančních prostředků k řešení konkrétních nastalých ekologických problémů. Nicméně hlavní důvody, které vedly ke vzniku dalších instrumentů ochrany životního prostředí vedle již tehdy existujících administrativních, byly v zásadě dva. Oba vycházejí z nedostatků historicky staršího administrativního systému. Za prvé, a to zejména, administrativní systém kontroly znečištění nebyl schopen zajistit dostatečně účinnou ochranu životního prostředí, takže bylo nutné hledat další a účinnější nástroje ochrany. Druhým důvodem byla vyšší ekonomická efektivnost ekonomických nástrojů v porovnání s nástroji administrativními, jejichž aplikace s sebou nese vyšší celospolečenské náklady⁴.

Jednotlivé ekonomické nástroje vznikaly v ČR postupně, a to především v návaznosti na složkové zákony. Praxe byla taková, že základní složkový zákon stanovil určitá opatření a pravidla, mezi kterými byla uvedena také povinnost platit za znečišťování či využívání přírodních zdrojů. Následný zákon o poplatcích (úplatách, odvodech, atd.) pak stanovil konkrétní podrobnosti týkající se dané platby (kdo je plátcem, za co platí, kolik platí, kdo platbu vybírá, atd.)⁵.

---

⁴ Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C H Beck, 2. vydání, 2007, str. 40.

⁵ Analýza ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, Jaromír Kovář, Praha 1994, str. 1-2.

1.2 Pojem

Samotný pojem ekonomických nástrojů je stále otázkou, která není úplně zodpovězena. Tak například F. Dientsbier definuje ekonomické nástroje jako opatření ekonomické (přesněji finanční) povahy, tedy opatření, při nichž dochází k alokaci, redistribuci a/nebo užití peněžní masy⁶.

Odlišný pohled zastává V. Máca. Podle něj jsou obecně ekonomické nástroje souhrnem různých přístupů, které namísto výslovných příkazů ohledně úrovní kontroly znečištění nebo využití zdrojů podněcují chování pomocí ovlivňování tržních signálů⁷. Tento autor tak charakterizuje ekonomické nástroje jako ty, které ovlivňují chování regulovaných subjektů prostřednictvím tržních signálů, současně je popisuje jako dynamicky efektivní, které mají za cíl přispět k ochraně životního prostředí, přičemž nemají povahu sankce.

OECD za ekonomické nástroje považuje takové, které ovlivňují odhady ekonomických aktérů ohledně nákladů a přínosů dostupných alternativ chování.

Ekonomické nástroje z pohledu ekonomického představují buď aktiva, která je třeba přičíst, nebo naopak pasiva, která je nutno odečíst od zisku, resp. nákladů na výrobu⁸.

1.3 Environmentální politika, současná právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí

Výstupem každé politiky, tedy i té environmentální, nutně musí být nejen vytýčení cílů (zpravidla pro určitý časový úsek), včetně cílů prioritních, ale nezbytně též určení prostředků, tedy nástrojů, s jejichž využitím má být stanovených cílů dosaženo⁹.

Cílem politiky životního prostředí by mělo být zejména snížení nároků na čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů a šetrné využívání obnovitelných přírodních zdrojů,

---

⁶ Dientsbier, F., disertační práce Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, str. 18.

⁷ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, s. 9.

⁸ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str 120.

⁹ Jančářová, I.: Ekologická politika. Brno: MU, 2004, s. 23 a násl.

minimalizace negativních vlivů na prostředí - omezení vypouštění emisí do ovzduší a vod, snížení kontaminace půd, produkce odpadů i hlukové zátěže a minimalizace potenciálních rizik a havárií, také důsledná ochrana, případně zkvalitnění a zvětšení základního přírodního a lidského kapitálu¹⁰.

Ekonomické nástroje jsou obecně zakotveny v zákoně o životním prostředí, z jehož ustanovení vyplývá, že fyzické a právnické osoby platí za znečišťování životního prostředí a za hospodářské využívání přírodních zdrojů daně, poplatky, odvody a další platby. Na tomto místě se zákon zmiňuje ale i o daňovém zvýhodnění, úvěrech, dotacích a fondech. Jedná se o demonstrativní výčet¹¹.

Stávající právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v právním řádu České republiky je neucelená a roztříštěná. Jednotlivé ekonomické nástroje figurují většinou v rámci právní úpravy ochrany jednotlivých složek životního prostředí (v tzv. složkových zákonech). Zákon o ochraně životního prostředí sám ve svých ustanoveních odkazuje na tuto podrobnější úpravu jednotlivých nástrojů. Od vstupu ČR do Evropské Unie je vývoj české legislativy na poli ekonomický nástrojů navíc významně ovlivňován i normotvorbou ze strany Evropských společenství¹².

I další prameny práva uvádí různé výčty ekonomických nástrojů k ochraně životního prostředí. Základním programovým dokumentem environmentální politiky ČR je tzv. státní politika životního prostředí¹³, schvalovaná vládou a parlamentem. V rámci EU existuje již šestý Akční program pro životní prostředí na léta 2001-2010 „Životní prostředí 2010: Naše Budoucnost, naše volba“¹⁴.

---

¹⁰ Environmentální politika a udržitelný rozvoj, Václav Metrický, Portál, 2005.

¹¹ Viz §31 – 33 zákona č. 17/1992 Sb. o životním prostředí.

¹² Např. Směrnice o zdanění energetických produktů a elektřiny (2003/96/ES) z října 2003, směrnice 2003/54/ES nahrazující směrnici 96/92/ES „o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou“, směrnice o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství (2003/87/ES).

¹³ Státní politika životního prostředí na období 2004-2010, MŽP, Praha 2004.

¹⁴ Viz rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady z 22. července 2002, publikované v Úředním Věstníku EU L 242 ze dne 10. 9. 2002.

1.4 Nástroje přímého a nepřímého působení

V první řadě je nutné si uvědomit, že nebyt nepříznivých vlivů na životní prostředí, které se děje lidskou činností, nebylo by co regulovat a existence těchto nástrojů by postrádala smysl. Nicméně právě z objektivní existence negativních externalit¹⁵, vedoucích k rozporu v zájmech subjektu znečišťovatele a společnosti, jakož i z dalších důvodů vyplývá nutnost státní intervence. V důsledku toho je třeba, aby stát omezil chování jednotlivých subjektů – především těch, které se na znečišťování životního prostředí podílejí¹⁶.

Administrativně-právní přístup je považován za přímý nástroj ochrany životního prostředí. Je postaven na metodě právní regulace, pro které je charakteristické nerovnovážné postavení dvou subjektů, kde stát prosazuje svůj záměr v oblasti životního prostředí pomocí příkazů, zákazů, řízení a rozhodnutí povolujících určité činnosti, které představují využívání nerostného bohatství, anebo naopak tyto činnosti pro jejich nepříznivé důsledky na životní prostředí omezuje nebo dokonce zakazuje¹⁷.

Ekonomický přístup pomocí různých mimoprávních řešení naopak vytváří určitý prostor pro rozhodování ovlivňovaných subjektů podle jejich vlastní úvahy v rámci tržního prostředí. Prof. Damohorský zastává názor, že možnost volby je u ekonomických nástrojů jejich základním znakem¹⁸.

Jedná se o nástroje, kterým právo přiznává formu závazného a vynutitelného pravidla chování. Tyto tržní nástroje, jak se jim také říká, patří tudíž k nepřímým nástrojům. Jsou současně účinnější než nástroje přímé¹⁹.

Ekonomické nástroje motivují regulovaný subjekt prostřednictvím dodatečného ekonomického zatížení některých modalit chování, zvyšujícího náklady nebo snižujícího výnosy, k takovému způsobu chování, které je žádoucí z hlediska společnosti (státu). Přitom se předpokládá v zásadě racionální uvažování regulovaného subjektu, který při svém

---

¹⁵ Škody, které jsou způsobeny určitou činností jako je například těžba, výroba, doprava, spotřeba apod.

¹⁶ Ilona Jančářová, *Ekologická politika*, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 105.

¹⁷ Kolektiv autorů, *Právo životního prostředí 3 díl*, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Edice učebnic č. 390, Brno, 2007, str. 291.

¹⁸ Damohorský, M. a kol.: *Právo životního prostředí*, C H Beck, 2. vydání, 2007, str. 41 – 42.

¹⁹ *Ekonomické nástroje v ochraně životního prostředí III.*, Česká společnost pro životní prostředí vodní stavby Praha a.s., Inženýrsko-dodavatelská divize ekologické manažerské služby, Praha 1997, str. 25.

rozhodování bere ohled na ekonomickou výhodnost svého jednání²⁰. Nepřímá regulace tedy usiluje o dosažení souladu mezi primárním zájmem regulované skupiny, tj. zájmem ekonomickým, a primárním zájmem společnosti, zájmem ekologickým. **Tento případ nastane, když ekologicky vhodnější chování bude současně atraktivnější i z ekonomického hlediska.** Konstrukce ekonomických nástrojů a způsoby jejich použití by měly v ideálním případě vést k takto oboustranně výhodným řešením (win-win solutions)²¹.

Základním rysem ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí je schopnost sladit ekonomická, sociální a environmentální kritéria hodnocení a rozhodování, a to zejména (avšak nejen) v oblasti hospodářských aktivit. Významně tak mohou přispět k naplnění jednoho ze základních současných konceptů ochrany životního prostředí, totiž principu trvale udržitelného rozvoje²². Tento úkol však mohou splnit jedině za podmínky jejich náležité právní úpravy²³.

Podle I. Jančárové nutí politika založená na ekonomických nástrojích podniky zakalkulovat výdaje na životní prostředí do svého rozhodování a tím vytváří pobídku k nacházení čistších technologií. Do nákladů firmy se započítává i hodnota poškození životního prostředí následkem její činnosti. Má tak všeobecně za následek snížení výroby, vyšší ceny a potencionální snižování zisku²⁴.

1.5 Funkce ekonomických nástrojů

Primárním účelem ekonomických nástrojů je ovlivňování chování regulovaného subjektu nebo zajištění potřebných finančních prostředků k provádění opatření na ochranu životního prostředí, případně obojí. Ekonomické nástroje motivují soukromoprávní subjekty

---

²⁰ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str. 36 - 37.

²¹ Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C H Beck, 2. vydání, 2007, str. 41 – 42.

²² „Je rozvojem, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“ Viz § 6 zákona o životním prostředí.

²³ Dienstbier F., Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, str. 172.

²⁴ Jančárová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 131.

k chování, které je z hlediska ochrany životního prostředí příznivé a zároveň efektivní z hlediska vynaložených nákladů na redukci znečištění.

Z výše uvedeného vyplývá, že základní funkce jsou fiskální a motivační. K nim přistupují další sekundární funkce, zejména internalizační, kompenzační a zajišťovací. Současně k těmto hlavním funkcím nebo jedné z nich přistupuje funkce vedlejší. Rozmanitost funkcí je dána mimo jiné existencí velkého množství druhů ekonomických nástrojů.

1.5.1 Funkce fiskální

Jak již bylo řečeno, prvotně ekonomické nástroje vznikaly s cílem získat finance k řešení již existujících poruch životního prostředí z vynaložených finančních nákladů subjektů. Získané finanční prostředky tak mohou být investovány do ochrany životního prostředí. Například poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových jsou zdrojem příjmu Státního fondu životního prostředí ČR. Tuto fiskální (nedistribuční, zdrojovou, akumulaci) funkci si ponechaly doposud, nicméně postupně se k ní přidaly ještě další, které mají za cíl pozitivní změnu vztahu ekonomických subjektů k životnímu prostředí.

Funkce fiskální znamená přerozdělení finančních prostředků a jejich soustředění pro využití k ochraně životního prostředí, nejčastěji v podobě finančních prostředků (výnosů) pro veřejný sektor (veřejné rozpočty apod.)²⁵.

1.5.2 Funkce motivační

Pomocí této nejvýznamnější a nejdůležitější funkce dochází na straně regulovaného subjektu ke změně chování, které bude k životnímu prostředí hospodárnější. Tato funkce je spojujícím článkem většiny ekonomických nástrojů.

Ekonomické nástroje s motivační (stimulační) funkcí neukládají adresátovi (regulovanému subjektu) žádnou povinnost chovat se určitým konkrétním způsobem,

---

²⁵ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str.36-37.

ovlivňují však podmínky jeho hospodářského prostředí v tom smyslu, že dochází ke sblížení jeho vlastního hodnocení různých alternativ chování z hlediska ekonomické výhodnosti a environmentální vhodnosti. To jej má vést k „dobrovolné“ volbě environmentálně příznivější alternativy, nebo k přijetí jiného opatření na ochranu životního prostředí. Ekonomické nástroje s motivační funkcí tak napomáhají efektivnějšímu využívání přírodních statků a snižování míry zátěže životního prostředí²⁶.

V. Máca dovozuje, že zásadní podmínka toho, aby ekonomický nástroj mohl plnit motivační funkci je, aby environmentálně příznivé chování bylo současně ekonomicky nejvýhodnější variantou²⁷.

1.5.3 Funkce internalizační

Tato funkce napomáhá eliminovat tak zvané negativní externality, kdy je ekonomická výhodnost ekologicky méně příznivé varianty dána skutečností, že určitý subjekt nenese všechny náklady spojené se svou činností.

Funkce internalizační se týká zahrnutí externích efektů, způsobených využíváním environmentálních statků a služeb, do rozhodování regulovaného subjektu, který je jejich původcem. Dochází tak k naplnění zásady „znečišťovatel platí“, která představuje jeden z klíčových principů ochrany životního prostředí. Plnění internalizační funkce ekonomického nástroje je takto jedním z nezbytných předpokladů plnění funkce motivační²⁸.

---

²⁶ Dientsbier F., Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce str. 21.

²⁷ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str.36-37.

²⁸ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str.36-37.

1.5.4 Funkce kompenzační

Za pomoci ekonomických nástrojů mimo jiné současně také dochází ke kompenzaci újmy, která vznikla v důsledku škodlivé činnosti. Finanční prostředky takto získané jsou často využívány k odstranění či alespoň zmírnění dopadů jimi zatížené činnosti na životní prostředí.

1.5.5 Funkce zajišťovací

Tato funkce spočívá v tom, že v případě regulovaného subjektu, u kterého přímo dochází k akumulaci finančních prostředků, je dobré předejít stavu, kdy by tento subjekt nebyl schopen dostát svým povinnostem zabezpečení ochrany životního prostředí. Funkci zajišťovací v sobě zahrnuje zejména tzv. environmentální pojištění nebo povinná finanční rezerva.

1.6 Členění ekonomických nástrojů

Pro řešení ochrany životního prostředí existuje v rámci ekonomických nástrojů více variant. Ekonomické nástroje můžeme členit na ekonomické nástroje negativní stimulace (také reaktivní) a na ekonomické nástroje pozitivní stimulace (neboli preventivní). Toto dělení se vztahuje ke způsobu ekonomického působení nástroje na regulovaný subjekt.

Členění na pozitivní a negativní stimulaci spočívá v tom, zda regulovanému subjektu přinášejí ekonomickou výhodu při environmentálně pozitivním chování nebo ekonomicky zatěžují chování environmentálně škodlivé²⁹.

---

²⁹ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str. 38.

1.6.1 Pozitivní stimulance

Změnu chování znečišťovatelů může stát ovlivnit v podobě odměny za omezení negativních externalit. Tomuto vymezení odpovídají například dotace, úlevy na dani apod.

V případě nástrojů pozitivní stimulance nástroj ekonomicky zvýhodňuje ekologicky vhodnou variantu a usiluje tak o větší míru jejich využívání³⁰.

Od negativní stimulance se liší i tím, že usměrňují chování subjektů zejména do budoucna. Jedná se o realizace opatření na úseku péče a ochrany životního prostředí, podporující činnost směřující ke zlepšování kvality životního prostředí³¹.

Typicky se jedná o dotace, zvýhodněné půjčky na nová inovativní řešení a technologie, daňové zvýhodnění a podobně.

1.6.2 Negativní stimulance

Nástroje negativní stimulance znevýhodňují provozování ekologicky méně vhodné činnosti, zařízení či technologie, zatímco s používáním ekologicky šetrnější varianty žádné dodatečné náklady spojeny nejsou³².

Jsou to takové instrumenty, které znečišťovatele životního prostředí limitují v jeho ekologicky nevhodných aktivitách finanční zátěží. Vztahují se proto většinou na již vzniklé poškození životního prostředí. Omezují ho v čerpání přírodních zdrojů a současně postihují narušení životního prostředí. Prakticky to znamená, že takový uživatel musí zaplatit za to, že určité části životního prostředí používá jako vstupy pro svoji činnost (např. nerostné suroviny, vodu), nebo musí využít určité služby, které jsou s užíváním životního prostředí spojeny (např. likvidace odpadů) nebo jinak znehodnocuje, případně porušuje ochranu životního prostředí³³.

---

³⁰ Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C H Beck, 2. vydání, 2007, str. 43 – 44.

³¹ Víturka, M.: Environmentální ekonomie, Masarykova Univerzita v Brně, 2005, str. 56.

³² Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C H Beck, 2. vydání, 2007, str. 43 – 44.

³³ Základy ekonomiky životního prostředí, kolektiv autorů, VŠE, 1992, str. 32.

Typicky se jedná o daně, poplatky a jiné platby.

1.6.3 Další členění

Někteří autoři dále ekonomické nástroje rozdělují z hlediska původu. A to na **obecné**, které jsou přizpůsobeny nebo jinak využity k ochraně životního prostředí (daně), a **specifické**, které jsou zavedeny speciálně pro potřeby ochrany životního prostředí (poplatky za znečišťování)³⁴.

Dále je možné dělení na **platební** (poplatky, daně, finanční podpory, dotace, zvýhodněné půjčky, záruky), **využívající mechanismu volného trhu** (emisní povolenky) a **zajišťovací** (finanční rezervy, kauce, pojištění)³⁵.

1.7 Shrnutí

Ekonomické nástroje jakožto nepřímé nástroje ochrany životního prostředí vznikly za účelem stimulace chování regulovaných subjektů směrem ke snížení znečištění a/nebo k zajištění potřebných zdrojů finančních prostředků na ochranu a eliminaci negativních dopadů na životní prostředí. Jedná se o významný instrument environmentální politiky a jako takový je upraven právními předpisy. Není o nic málo významnější než historicky starší administrativně-právní nástroj ochrany životního prostředí, který ochranu životního prostředí zabezpečuje přímou metodou, spočívající v různých příkazech, zákazech, povoleních apod.

Vedle fiskální a motivační funkce, v sobě ekonomické nástroje zahrnují i funkce internalizační, kompenzační a motivační.

Tyto tržní nástroje ovlivňují chování regulovaných subjektů buď tzv. pozitivním způsobem (tj. pomocí různých daňových zvýhodnění, finančních podpor atd.), díky kterému podporují subjekt v jeho ekologicky žádoucím chování, nebo negativním způsobem (typické

---

³⁴ Štěpánek, Z.: *Ekonomika a životní prostředí*, Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Turkyň v Ústí nad Labem, 1999, str. 25.

³⁵ Dientsbier, F.: *Efektivita právních a ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí*, In: *České právo životního prostředí*, 4/2004, str. 50.

pro povinné platby typu daní a poplatků), který ekonomicky znevýhodňuje ekologicky nežádoucí chování.

Část 2. Jednotlivé druhy ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí

2.1 Systém

Hojnost druhů těchto nástrojů a možnost jejich užití je evidentní. Vedle již zaběhnutých nástrojů, jako jsou daně, poplatky, případně přímé finanční podpory, se objevují i nástroje dosud minimálně využívané nebo zcela nové (mezi ně patří zejména emisní povolenky, nebo tzv. zelené fondy).

Pluralita cílů ochrany životního prostředí i různá omezení jednotlivých nástrojů má za následek potřebu kombinace různých nástrojů do podoby tzv. nástrojových mixů.

Podle F. Dientsbiera nemůže být volba nástrojů environmentální politiky nahodilá, měla by vždy vycházet z důkladné analýzy jejich vlastností, předurčujících využitelnost těchto prostředků v ochraně životního prostředí. To platí jak obecně, tak při hledání nástroje pro řešení určitého konkrétního problému³⁶.

Systém ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR vychází z členění Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a tvoří ho tyto nástroje:

1. poplatky;
2. daně (včetně daňových úlev a osvobození);
3. cla;
4. dotace, dary a jiná zvýhodnění;
5. zvýhodněné půjčky a garance;
6. depozitně refundační systémy;
7. environmentální pojištění;
8. zajišťovací fondy;
9. trhy s obchodovatelnými kvótami a limity.

---

³⁶ Dientsbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, s. 56.

2.2 Poplatky

Poplatky³⁷ a daně (společně s daňovými zvýhodněními) tvoří jednu z nejběžnějších forem ekonomické stimulace regulovaných subjektů. Dochází jimi ke zpoplatnění vybraných činností, které mají nepříznivý vliv na životní prostředí a pomocí poplatků se tak nepřímo limituje čerpání přírodních zdrojů. Slouží k přenesení společenských nákladů na ty, kteří chtějí životní prostředí využívat. V České republice jsou poplatky považovány za nejvýznamnější ekonomický nástroj ochrany životního prostředí, neboť mají širokosáhlé využití. Poplatky efektivně fungují vedle existujících limitů a standardů znečišťování a dalších nástrojů přímé regulace, neboť podporují jejich dosažení.

I. Jančářová poplatky popisuje jako **cenu, kterou platí znečišťovatel za využití životního prostředí jakožto média absorbujícího odpady jeho výrobní činnosti**³⁸.

Poplatky plní funkci motivační - subjekt zde totiž reaguje na potencionální finanční postih za znečištění životního prostředí. Poplatky zajišťují finanční prostředky pro nástroje pozitivní stimulace. Jejich smyslem je především úplné nebo alespoň částečné krytí výdajů spojených se službami poskytovanými veřejným sektorem nebo krytí jiných výdajů veřejných rozpočtů³⁹. Nejedná se však o cenu této služby, neboť poplatek nevyjadřuje náklady s ní spojené. Stimulační funkci plní rovněž úlevy od obecných platebních povinností, poskytované ve vztahu k činnostem pro životní prostředí příznivým⁴⁰. Poplatkový systém tak obsahuje kromě vlastního poplatku různé druhy úlev (např. v podobě osvobození).

Znečišťovatel se poplatkem postihuje na základě principu „znečišťovatel platí“ (polluter pays principle). Poplatky v sobě nezahrnují jen náklady, ale zpoplatňují i určitou škodlivost odběrů. Funkci poplatků ale nelze zaměňovat za náhradu škod. Platby poplatků nezbavují znečišťovatele povinnosti úhrady škody.

---

³⁷ V praxi se setkáváme i s jejich pojmenováním jako úplaty, odvody a příspěvky. V současnosti nicméně převládá tendence sjednotit tento platební nástroj do společného pojmu „poplatky“. Byly například změněny úplaty (platby ve vodním hospodářství) na poplatky a u nově zaváděných poplatků již je tento pojem užíván bez větších problémů (poplatek za odnětí lesní půdy).

³⁸ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 125.

³⁹ Hozrzinková E. – Čechmánek B.: Poplatky vybírané orgány České republiky, 1999, str. 7.

⁴⁰ Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, str. 24 – 25.

V oblasti ochrany životního prostředí je zpoplatňováno především využívání přírodních zdrojů (např. nerostného bohatství, vod), nakládání s látkami nebezpečnými životnímu prostředí. Poplatky taktéž slouží k úhradě nákladů provozování veřejných služeb nebo zařízení, které omezují nebo odstraňují zdroje poškozování životního prostředí (např. čištění odpadních vod či nakládání s komunálním odpadem).

Tato platba je neúčelová, výnos je součástí souhrnných příjmů příslušného veřejného rozpočtu (u většiny poplatků jde o rozpočty mimo státní rozpočet⁴¹). Od daně se poplatek liší tím, že je jednorázový a ekvivalentní. Oproti zaplacení poplatku obdrží subjekt poplatku konkrétní protihodnotu (službu) orgánu veřejné správy⁴².

Na rozdíl od daní, které generují veřejné příjmy, by poplatky měly působit na chování ekonomických subjektů. Nynější trend je ale spíše opačný a více se přibližují k nástroji generující veřejné příjmy. Současný systém poplatků se tak silně vzdálil od původního normativního zadání. **Funkce některých poplatků se postupně omezuje pouze na zdroj příjmů veřejných rozpočtů**⁴³.

Ideálně jsou poplatky ukládány v takové výši, která sama o sobě poskytne dostatečnou ekonomickou pobídku pro znečišťovatele, aby snížili či udržovali emise na optimální úrovni, tj. aby sami zaváděli zařízení k redukci emisí. Optimální úroveň je z ekonomického pohledu takové množství emisí, které představuje minimální sumu nákladů na redukci emisí a nákladů vyjadřujících škody na životním prostředí⁴⁴. Jinými slovy to znamená, že sazby poplatků by měly odpovídat zásadě, že znečišťování by mělo být méně ekonomicky výhodné než naopak a měly by být stanoveny minimálně na úrovni odpovídající výši nákladů na snížení (likvidaci) znečištění. Současné sazby tomuto neodpovídají a jsou ve své většině spíše podhodnocené.

Do budoucna je proto třeba se zamyslet nad smysluplností současného poplatkového systému a navrhnout jeho reformu, která by mj. také vedla k poklesu administrativní náročnosti. Současně by dle mého názoru mělo dojít ke zvýšení přímé vazby mezi poplatky a chováním ekonomických subjektů, čehož by se docílilo zvýšením sazeb poplatků. Tím by

---

⁴¹ Téměř všechny výnosy z poplatků tak směřují do Státního fondu životního prostředí ČR (viz. samostatná kapitola). Ve srovnání s položkami ze státního rozpočtu jsou však částky, kterými SFŽP disponuje, podstatně nižší.

⁴² Bakeš M. a kol.: Finanční právo, 4. vydání, Praha: C.H. Beck, 2006, str. 97.

⁴³ Jílková, J., Pavel, J., Vitek, L., Slavík, L.: Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost, Eurolex Bohemia, Praha 2006, str. 10.

⁴⁴ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 125.

došlo k posílení motivační stránky poplatkového systému a ještě více by se zvýhodnilo ekologicky žádoucí chování před znečištěním.

Mezi skupinu ekonomických nástrojů tohoto typu se někdy řadí i peněžité pokuty a cenové úhrady. V prvním případě jde především o sankční donucovací činnost, které mají spíše nepřímý ekonomický charakter. Mohou však být doplňkovým zdrojem veřejných rozpočtů⁴⁵. Ve druhém případě jde o platby soukromého charakteru, plnící obdobné funkce jako uživatelské poplatky. Podle V. Máci se jedná o soukromoprávní cenu za poskytnutou protislužbu. Často bývají stanoveny právním předpisem. Nemají motivační funkci a jejich zařazení mezi ekonomické nástroje ochrany životního prostředí není zcela přesné. Jedná se například o úhrady typu vodného a stočného⁴⁶.

Mezi poplatky řadíme zejména tyto⁴⁷:

2.2.1. Poplatky za poškozování či zhoršování životního prostředí (tzv. emisní poplatky)

Pomocí těchto poplatků je u nás zajišťováno alespoň zčásti promítnutí "ekologie" do nákladů příslušných podniků. Je tak prakticky realizována teorie internalizace externalit⁴⁸ a rovněž i postupné zajišťování v zemích EU dnes populárního principu "znečišťovatel platí"⁴⁹.

Emisní poplatky jsou jedním z nejvýznamnějších zdrojů financování opatření k ochraně životního prostředí. Kromě této fiskální funkce v sobě emisní poplatky zahrnují i funkci motivační, která spočívá v možnosti odkladu či prominutí platební povinnosti v případě a po dobu investic do opatření ke snížení emisí. To se týká případů poplatků za znečišťování ovzduší, poplatků za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

---

⁴⁵ Pocta Doc. JUDr. Jaroslavovi Drobníkovik, CSc. K jeho 70 narozeninám, editor: prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc., PFUK v Praze, Facultas Juridica, Praha, 2007, str. 68.

⁴⁶ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, s. 46.

⁴⁷ Viz. Damohorský, M.: České právo životního prostředí, Karlova Univerzita Právnická fakulta, 2007, s. 44–45.

⁴⁸ Tento pojem souvisí s principem PPP a spočívá v přenesení vnějších ekologických nákladů na ty, kteří je při výrobě, resp. spotřebě způsobují.

⁴⁹ Kovář, J.: Analýza ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, Projekt UNDP "Ekonomické informace, účetnictví a nástroje životního prostředí v České republice", Praha, 1994, str. 2.

a poplatků za znečišťování ovzduší (viz. níže). Těmito opatřeními je navíc eliminován jeden z negativních rysů plateb, totiž že odčerpávají disponibilní finanční prostředky poplatníků, využitelné též pro investice do nových technologií⁵⁰.

Tyto poplatky jsou stanoveny na jednotku znečištění a jsou ukládány zpravidla tomu, kdo odpadní látky produkuje, to jest výrobci. Poplatky jsou vyměřovány bez ohledu na to, je-li životní prostředí znečišťováno v rámci stanovených přípustných hodnot a tedy v souladu s právními předpisy, či zda znečišťovatel tuto povinnost porušuje. Skutečná výše uložených poplatků bude vždy záviset na druhu a množství vypouštěných látek a dalších faktorech (jako je velikost, resp. kategorie zdroje znečišťování apod.)⁵¹.

Jedná zejména o tyto druhy plateb⁵²:

- *za znečišťování ovzduší,*
- *za vypouštění odpadních vod do vod povrchových,*
- *za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních,*
- *za ukládání odpadů na skládku,*
- *za komunální odpad.*

Poplatky za znečišťování ovzduší

Byly u nás poprvé zavedeny v roce 1997 zákonem č. 35/1967 Sb., o opatřeních proti znečišťování ovzduší. V současnosti vychází právní úprava ze zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Zdroje znečišťování jsou buď mobilní (automobily, letadla, apod.) nebo stacionární (spalovna, skládka paliv atd.).

Tyto poplatky platí pouze provozovatelé velkých, středních a malých stacionárních zdrojů. Výše poplatků je stanovena pevnou sazbou, u zvláště velkých a velkých zdrojů znečišťování ji určuje krajský úřad, u středních zdrojů obecní úřad obce s rozšířenou

---

⁵⁰ Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, s. 32.

⁵¹ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 124 – 125.

⁵² Předpisem české správy letišť jsou současně zavedeny i poplatky za hluk z letecké dopravy, nicméně ty se vztahují pouze pro letiště Praha – Ruzyně.

působností. U malých zdrojů určuje výši poplatku obec (ta je limitována pevně stanoveným rozpětím jednotlivých sazeb).

Předmětem poplatku za znečištění ovzduší nejsou malé spalovací zdroje o jmenovitém tepelném výkonu do 50 kW včetně⁵³. Obdobný režim mají též malé spalovací zdroje (bez ohledu na tepelný výkon), používající jako paliva koks, dřevo, biomasu. atp. Poplatky, jejichž výše nedosáhne 500,- Kč se nevyměřují⁵⁴.

Pro provozovatele zvláště velkého, velkého nebo středního stacionárního zdroje je připuštěna možnost, aby v případě zahájení práce za účelem snížení emisí zpoplatněné znečišťující látky o minimálně 15% odložil placení záloh na poplatky u této látky ve výši 60%⁵⁵. Poplatky jsou příjmem SFŽP ČR, kromě poplatku u malých zdrojů, který je příjmem obce, jeho využití je ovšem účelově vázáno na ochranu životního prostředí.

Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

Vypouštění odpadních vod představuje asi vůbec nejvýznamnější zdroj ohrožení a znečištění povrchových vod. V případě těchto poplatků je znečišťovatel povinen vyžádat si povolení (coby administrativně-právní nástroj) vodoprávního úřadu a mimo to ještě platit poplatek za znečištění a poplatek z objemu vypouštěných odpadních vod. Zpoplatněná látka musí v odpadních vodách dosahovat určité minimální koncentrace a současně objem látky musí za období jednoho roku dosáhnout určité minimální hranice. Výše poplatku je stanovena přílohou k vodnímu zákonu podle jednotlivých koncentrací zpoplatněných látek⁵⁶. Bez ohledu na limity znečišťujících látek nastává povinnost platit poplatek za objem vypouštěných odpadních vod, překročí-li toto množství za kalendářní rok 100 000m³. Výše poplatku je stanovena sazbou 0,1,- Kč za m³/rok⁵⁷.

---

⁵³ Nový návrh zákona o ochraně ovzduší, který se nachází momentálně ve stádiu po připomínkovém řízení, zavádí poplatek za nevhodný provoz kotlů na pevná paliva již od 15 kW. Výnosy z těchto poplatků by měli sloužit obecním rozpočtům a na pokrytí nákladů na administraci této agendy. Mimo to také zavádí řadu administrativně-právních nástrojů, například tzv. kompenzační opatření, jakožto podmínku pro povolení nových významných zdrojů znečištění. Viz. www.ekolist.cz.

⁵⁴ Viz ustanovení § 19 zákona č. 86 /2002 Sb.

⁵⁵ Viz ustanovení § 21, § 22 cit. zákona.

⁵⁶ Viz příloha č. 2; např. pro kadmium je sazba 4000,-Kč/kg s limitem zpoplatnění 2kg/rok a 0,002/l.

⁵⁷ Viz ustanovení § 90 zákona č. 254 /2001 Sb.

Od poplatku je osvobozeno vypouštění některých odpadních vod, které nemohou představovat ohrožení čistoty povrchových vod (např. minerální vody, vody z průtočného chlazení parních turbín apod.)⁵⁸. Příjemcem tohoto poplatku je SFŽP.

Poplatek za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních

Tak jako v případě vypouštění odpadních vod do vod povrchových je i povolované vypouštění odpadních vod do vod podzemních zpoplatněno. Vypouštění odpadních vod do vod podzemních je nežádoucí a povoluje se jen ve zcela výjimečných případech. Pokud je přece jen povoleno, je zároveň zpoplatněno částkou 3.500,- Kč/rok. Příjemcem poplatku je obec, na jejímž území k vypouštění odpadních vod dochází⁵⁹.

Od poplatku je osvobozeno vypouštění některých vod minerálních, vod použitých za účelem získání tepelné energie a vod, které byly z podzemních vod odebrány jako znečištěné, jsou-li vypouštěny s nižší mírou znečištění⁶⁰.

Poplatky za ukládání odpadů na skládku

Tyto poplatky u nás upravuje zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech. Původce odpadu je povinen platit za druhy odpadů, které jsou vymezeny v příloze zákona⁶¹ (např. obalové materiály, různé předměty vyřazené z provozu apod.). Poplatek vybírá provozovatel skládky při uložení odpadů na skládku. Vedle tzv. základní složky se u nebezpečného odpadu navíc platí tzv. riziková složka⁶¹, která putuje do SFŽP.

U poplatku za uložení odpadu na skládku je výrazný nedostatek motivační funkce, neboť i přes jeho uvalení se jedná o v současnosti nejlevnější způsob nakládání s odpady.

Poplatky se neplatí za ukládání odpadů jako technologického materiálu na zajištění skládky za účelem technického zabezpečení skládky⁶².

---

⁵⁸ Viz ustanovení § 89 cit. zákona.

⁵⁹ Viz ustanovení § 100 zákona o vodách.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Viz ustanovení § 46 zákona o odpadech

⁶² Viz ustanovení § 45 cit. zákona.

Platby spojené s komunálním odpadem

V souladu s tím, že obcím je dána v rámci této problematiky samostatná působnost⁶³, je také na jejich uvážení, pro jaký způsob zpoplatnění komunálního odpadu se rozhodnou. Poplatek za komunální odpad⁶⁴ může být totiž stanoven třemi způsoby. Přičemž souběh těchto plateb je ze zákona vyloučen. Jednak může obec vybírat tzv. **úhradu za shromažďování, sběr, přepravu, třídění, využívání a odstraňování odpadů** od fyzických osob na základě smluvního ujednání⁶⁵. Dále může **obecně závaznou vyhláškou** stanovit a vybírat poplatek za komunální odpad⁶⁶ nebo může vybírat **místní poplatek** dle zákona o místních poplatcích⁶⁷.

2.2.2 Poplatky za využívání přírodních zdrojů

- *poplatky za odběr povrchových a podzemních vod,*
- *za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu,*
- *za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa,*
- *úhrady za vydobyté nerosty,*
- *poplatky za kácení dřevin.*

Poplatky za odběr povrchových a podzemních vod

Od 1.1. 2002 je u nás, na základě zákona o vodách, zavedená platba za odebrané množství podzemní a povrchové vody. Účelem těchto dvou poplatků je zejména motivovat odběratele k hospodárnému nakládání s odebranou vodou.

---

⁶³ Viz § 35 a násl. zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

⁶⁴ Produkce komunálního odpadu na jednoho obyvatele ČR (289 kg za rok) je ve srovnání s průměrem EU27 (518kg za rok) nízká a dosahuje 55,8% průměru EU27. Nejrozšířenějším způsobem odstranění komunálních odpadů je skládkování (81%) na řízených zabezpečených skládkách určených pro jednotlivé kategorie odpadů – viz. Životní prostředí ČR, CENIA, 2008.

⁶⁵ Viz § 17 odst. 5 zákona o odpadech.

⁶⁶ Viz § 17a zákona o odpadech.

⁶⁷ Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, v platném znění.

Za odběr podzemních vod se výše poplatku určuje podle množství skutečně odebrané podzemní vody a účelu odběru v jednotkové výši v Kč/m³, přičemž platební povinnost nastává, pokud odebrané množství podzemních vod z jednoho vodního zdroje přesáhne 6000m³ v kalendářním roce nebo 500m³ za kalendářní měsíc. Od poplatku jsou tak osvobozeny odběry do 6000m³ a dále odběry k vybraným účelům (získání tepelné energie, snížení znečištění podzemních vod apod.). Odběr vody za účelem zásobování pitnou vodou je zpoplatněn částkou 2,- Kč/m³, ostatní užití částkou 3,- Kč/m³ (sazby jsou uvedeny v příloze č. 2 vodního zákona). Výnos z tohoto poplatku je v poměru 1:1 rozdělen mezi státní rozpočet a SFŽP ČR⁶⁸.

Platby k úhradě správy vodních toků a správy povodí jsou poplatkem za odběr povrchových vod. Platba nemá charakter poplatku ale soukromoprávní platby (zákon zde hovoří výslovně o ceně, kterou mj. stanovuje správce vodního toku). Poplatníkem jsou ti, kteří jsou oprávněni k odběru povrchové vody z vodního toku a to podle skutečně odebraného objemu vody. I zde se platba za odběr vztahuje na množství větší než 6 000m³ za kalendářní rok nebo 500m³ za kalendářní měsíc. Od platební povinnosti jsou zde osvobozeny případy, kdy odebírání vody slouží k ekologickým, rekreačním a jiným veřejně prospěšným účelům⁶⁹.

Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu

Tyto odvody jsou upraveny zákonem č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. Hradí se jak za dočasné, tak za trvalé odnětí zemědělské půdy. V případě trvalého odnětí je částka jednorázová, při dočasném odnětí je povinnost platit za každý kalendářní rok, za který odnětí trvá⁷⁰. Výše platby závisí na kvalitě půdy a klimatických podmínkách regionu. Motivační funkce těchto odvodů by měla vést žadatele o odnětí půdy k tomu, aby své požadavky na zábor zemědělské půdy omezil na nezbytnou potřebu, popřípadě, aby si vybíral potřebné pozemky v lokalitách, v nichž jsou odvody nižší⁷¹. Větší část odvodu náleží SFŽP ČR, zbytek patří do rozpočtu příslušné obce.

---

⁶⁸ Viz § 88 zákona o vodách.

⁶⁹ Viz § 101 cit. zákona.

⁷⁰ Viz § 11 zákona č. 334/1992 Sb.

⁷¹ Drobník, J.: Základy pozemkového práva, Eva Rozkotává IFEC, Praha 2007, str. 136.

Od placení odvodů v rámci trvalého odnětí zemědělské půdy jsou například osvobozeny výstavby objektů pro čištění odpadních vod pro dočasně odnímanou půdu se neplatí odvod v případě pěstování vánočních stromků.

Poplatky za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích upravuje poplatek za odnímaní lesních pozemků⁷². Vyměření poplatků i jeho samotné vyměření je téměř totožné s platbou za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu.

Úhrada za činnost spojenou s těžební činností

Úprava této platby je stanovena zákonem č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon). Úhrady z dobývacího prostoru se platí ročně a vztahuje se na každý hektar dobývacího prostoru ve výši 100 – 1.000 Kč v závislosti na stupni ochrany dotčeného území, činnosti prováděné v prostoru a jejím dopadu na životní prostředí.

Současně existuje povinnost platit roční úhradu z vydobytych nerostů na výhradních ložiskách ve výši maximálně 10% tržní ceny vydobytych nerostů. Z výnosu této úhrady převede obvodní báňský úřad větší část do rozpočtu příslušné obce, menší část do státního rozpočtu, odkud tyto prostředky budou účelově použity k nápravě škod na životním prostředí způsobených dobýváním výhradních ložisek⁷³.

Poplatek spojený s kácením dřevin

Tento poplatek upravuje zákon o ochraně přírody a krajiny. Týká se případů, kdy orgán ochrany přírody a krajiny neuloží náhradní výsadbu. Ten, kdo dřeviny kácí z důvodu výstavby a s povolením orgánu ochrany přírody a krajiny je povinen zaplatit odvod do rozpočtu obce.

---

⁷² Viz ust. §17 a násl. zákona o lesích.

⁷³ Viz ust. §32a horního zákona.

Naopak ten, kdo kácel dřeviny protiprávně (tzn. bez potřebného povolení⁷⁴) a ten, komu nebylo uloženo provedení náhradní výsadby, je povinen zaplatit odvod do SFŽP. Výši odvodů, podmínky pro jejich ukládání i případné prominutí stanoví zvláštní zákon. Takový právní předpis ovšem dosud nebyl přijat, a tak finanční odvody za kácení prozatím nelze uložit.

2.2.3 Poplatky uživatelské

Poplatky za spotřebu látek poškozujících ozónovou vrstvu Země

Ochrana ozónové vrstvy Země je v současnosti upravena přímo působícím právním předpisem Evropského společenství⁷⁵. Tento předpis provádí zákon o ochraně ovzduší. Poplatek postihuje dovozce a výrobce regulovaných látek a výrobků, obsahujících látky poškozující ozón. Jeho výše je stanovena částkou 400,- Kč za kilogram regulované látky. I zde je poplatek příjmem SFŽP ČR⁷⁶.

Tato platba je zavedena především s cílem motivovat subjekty s těmito látkami či výrobky nakládající k minimalizaci jejich využívaného množství.

2.3 Daně

Daní se rozumí platební povinnost, kterou stanoví stát zákonem k získávání příjmů pro úhradu celospolečenských potřeb, tj. pro veřejné rozpočty, aniž přitom poskytuje zdaňovaným subjektům ekvivalentní protiplnění⁷⁷. Daně, které souvisí s ochranou životního prostředí, bývají zpravidla označovány jako daně environmentální (ekologické). Jsou příjmem státního rozpočtu.

---

⁷⁴ To se nevyžaduje pro stromy o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí nebo souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m².

⁷⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2037/2000 ze dne 29. června 2000 o látkách, které poškozují ozónovou vrstvu, ve znění nařízení č. 2038/2000 a č. 2039/2000.

⁷⁶ Viz ust. §29 zákona o ochraně ovzduší.

⁷⁷ Bakeš M. a kol.: Finanční právo, 4. vydání, Praha: C.H. Beck, 2006, str. 188.

Ekologický aspekt se v daňových zákonech projevuje ve dvou formách – *pozitivní* (zvýšené zatížení činností, při kterých dochází ke znečišťování životního prostředí) a *negativní* (kde je naopak daňově zvýhodněná určitá činnost, která je šetrná k životnímu prostředí ve formě daňového osvobození nebo slev na daních)⁷⁸. Environmentální daně tak ve své podstatě slouží buďto jako postih nežádoucího ekologicky nepříznivého chování nebo jako podpora příznivého chování (produkce, technologie...). To v praxi znamená buď zvýšení daňového zatížení (jakási stínová cena za externality) či naopak snížení daňového zatížení. Vyšší daňové zatížení sehrává zejména preventivní roli.

Hlavním účelem daní je vytvoření tlaku na co nejefektivnější využívání přírodních zdrojů a předcházení vzniku škodlivin, dále se jedná o zahrnutí vnějších nákladů do vlastních nákladů uživatelů přírodních zdrojů a v neposlední řadě plnění mezinárodních závazků ČR⁷⁹.

Každá snaha by měla směřovat k tomu, aby základ daně či poplatku byl co nejjednodušší a nejsrozumitelnější. Daňová sazba by měla být dostatečně vysoká, aby zajistila dosažení environmentálních cílů, tzn. aby odpovídala mezní společenské škodě, kterou nežádoucí aktivita způsobuje. Zásadním problémem je neřešitelnost stanovení takovéto mezní společenské škody v peněžním vyjádření. Výše daně odpovídá mezní společenské škodě, kterou nežádoucí aktivita způsobuje. V ideálním řešení je třeba stanovit daň nikoliv ex post podle vzniklé škody, ale ex ante podle očekávané společenské škody, což je obtížné⁸⁰.

Daně jsou perspektivní nástroj realizace ekologické politiky. V České republice byla proto mimo jiné zavedena k 1. 1. 1993 nová daňová soustava, která obsahuje řadu environmentálních pozitivních momentů v rámci jednotlivých daňových zákonů.

---

⁷⁸ Boháč, R. Ochrana životního prostředí v daňových zákonech – In: Daně č. 10-11 2004, Praha: LexisNexis CZ, s.r.o.

⁷⁹ Ekonomické nástroje v ochraně životního prostředí III, Česká společnost pro životní prostředí Vodní stavby Praha a.s., Inženýrsko-Dodavatelská divize ekologické manažerské služby, Praha 1997, str. 27.

⁸⁰ Jílková, J., Pavel, J., Vítek, L., Slavík, J.: Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost, EUROLEX BOHEMIA, Praha 2006, str. 23.

2.3.1 Členění daní

Daně můžeme třídit podle různých hledisek:

- a) *Vstupní daň,*
- b) *Výstupní daň.*

Vstupní daň je vztažena na jednotku vstupních nákladů (například spotřební daň na pohonné hmoty). Daň na jednotku znečišťujících vstupů bude mít za následek pokles používání těchto vstupů. *Výstupní daň* je vztažena na jednotku produkce – například na automobily, cigarety a, má-li působit jako nástroj na ochranu zdraví, i jiné výrobky, kterými si lidé svévolně poškozují zdraví⁸¹.

- a) *Přímé daně,*
- b) *Nepřímé daně*

Přímé daně jsou ty, které postihují zdaňovaný příjem při jeho vzniku. *Nepřímé daně* se spojují s příjmem při jeho realizaci, uvalují se na spotřebu a hradí je výrobce nebo prodejce, resp. poskytovatel služby. Prostřednictvím ceny má však možnost daňové břemeno přenést na jiný subjekt⁸². Za *přímé daně* můžeme považovat daň z příjmů, daň z nemovitosti a další. *Nepřímé daně* jsou typicky daň z přidané hodnoty a spotřební daň.

---

⁸¹ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 121.

⁸² Bakeš, M. a kolektiv: Finanční právo 4 aktualizované vydání, C. H. Beck 2006, str. 198.

2.3.2. Systém daní

1. *Daň z přidané hodnoty (DPH)*

DPH je upraveno zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Vzhledem k existenci dvou rozdílných daňových sazeb je zde dán prostor využít daň z přidané hodnoty k podpoře vybraných „environmentálně přátelských výrobků“, jejich zařazením do snížené sazby. Současná výše sazeb je stanovena u snížené na 10% (např. služby související se zásobováním vodou, odvádění a čištění odpadních vod⁸³ nebo pravidelná osobní hromadná doprava⁸⁴) a u zvýšené 20%.

2. *Daň spotřební*

Tato nepřímá daň finančně postihuje spotřebu vybraného okruhu výrobků spotřebního charakteru. Například se jedná o spotřební daň z minerálních olejů. Zároveň lze u této daně využít daňové zvýhodnění či úplné vyjmutí z předmětu daně (bioplyn, bionafta, apod.). Konkrétně daň spotřební zatěžuje výrobky z uhlovodíkových paliv a maziv, z lihu a destilátů, z piva, vína, z tabáku a tabákových výrobků.

3. *Daně z příjmů*

Jako daně přímé je lze využít bezprostředně ke stimulaci poplatníků daně. Zvýhodnění za účelem ochrany životního prostředí lze u této daně využít v podobě osvobození od daně na určité časové období či zavedení snížené sazby daně (například příjmy větrných elektráren, solárních zařízení, zařízení na výrobu bioplynu apod.). Zákon upravující daň z příjmů osvobozuje od daně v případě provozu malých vodních elektráren do výkonu 1 MW, větrných elektráren, tepelných čerpadel, solárních zařízení atd. v kalendářním roce, v němž byly poprvé uvedeny do provozu, a v bezprostředně následujících pěti letech.

---

⁸³ Viz příloha č. 2 zákona č. 235/2004Sb., o dani z přidané hodnoty.

⁸⁴ Viz příloha č. 2 zákona o dani z přidané hodnoty.

4. *Daň z nemovitostí*

Tato daň se vztahuje na pozemky a nemovité stavby. I zde lze uplatnit prvky ochrany životního prostředí v podobě osvobození (např. předmětem daně z pozemků nejsou vodní plochy, nejsou-li využívány k intenzivnímu a průmyslovému chovu ryb⁸⁵ nebo od daně ze staveb jsou osvobozeny mj. stavby sloužící výlučně k účelům zlepšení stavu životního prostředí⁸⁶), úlev na dani.

5. *Daň silniční*

Zdaňuje užívání pozemních komunikací vozidly, používanými k podnikání anebo v přímé souvislosti s podnikáním. I tuto daň lze využít k daňovému zvýhodnění těch vozidel, která splňují například přísnější emisní limity než ostatní, nebo vozidel používaných v hromadné dopravě a tak dále.

Základem daně je zdvihový objem motoru v cm³ (u osobních automobilů), součet největších povolených hmotností na nápravy v tunách a počet náprav (u návěsů) a největší povolená hmotnost v tunách a počet náprav (u ostatních vozidel). Sazby daně jsou stanovené pevnou částkou.

6. *Daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí*

S její pomocí lze zvýhodňovat například bezúplatná nabytí majetku, určeného na rozvoj nadací a ekologie, určitými osobami.

2.3.3 Ekologická daňová reforma, ekologická daň

Ekologická daňová reforma by měla být základem ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí. Její hlavní přínos spočívá v tom, že uvaluje daně na čerpání přírodních zdrojů a na znečišťování životního prostředí a pomáhá tak nepřímo snižování znečišťování životního prostředí a snížení čerpání přírodních zdrojů. Současně dochází ke snížení jiné daně, a to v takovém rozsahu, aby výsledné saldo daňového zatížení bylo nulové. Zdanění

---

⁸⁵ Viz § 2 odst. 2 písm. c) zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí.

⁸⁶ Viz § 9 odst. 1 písm. m) zákona o dani z nemovitostí.

znečišťování životního prostředí tak průmysl nepřímo motivuje k zavádění technologií šetrnějších k životnímu prostředí a k úsporám energie a surovin při výrobě. Jejich zavedením by tak nastával určitý pozitivní efekt z hlediska životního prostředí.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) definuje ekologické daně jako „povinné platby státu bez kompenzace protislužbou, uvalené na daňové základy považované za zvláště relevantní ve vztahu k životního prostředí“⁸⁷.

První země, které koncept EDR převedly do praxe, byly na začátku 90. let minulého století Skandinávské státy. V ČR se s ekologickou daní počítalo již v zákoně č. 212/1992 Sb. o soustavě daní, který byl ale zrušen k 1. 1. 2004 zákonem č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních.

Ekologickou daní bývají zatíženy zj. výrobky, které poškozují životní prostředí ve fázi výroby, užití nebo likvidace. Uplatnění ekologické daně je problematické zejména proto, že ekologicky nepříznivé činnosti a aktivity jsou již zpravidla postiženy poplatky nebo jinými druhy plateb a nemohou být tedy navíc ještě zdaněny. O uplatnění daní se proto uvažuje tam, kde poplatky dosud vybírány nejsou (např. narušování životního prostředí hlukem, zářením,..)⁸⁸.

V souladu s podmínkami členství České republiky v Evropské unii vznikla České republice k 1. lednu 2008 povinnost zavést daň z elektřiny, ze zemního plynu a z pevných paliv. Tato povinnost byla zapracována do zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, čímž došlo k plnému transponování směrnice Rady 2003/96/ES, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.

Předmět daně se liší v závislosti na druhu energetického produktu. Předmětem daně je tak u zemního plynu a některých dalších plynů plyn určený pro pohon motorů, pro stroje při stavbách etc. Předmětem daně u pevných paliv je černé a hnědé uhlí, koks, rašeliny. U elektřiny je osvobozena daň ekologicky šetrná.

Zavedení environmentálních daní je pouze tzv. první etapou ekologické daňové reformy. Podle harmonogramu, který vzala na vědomí vláda svým usnesením č. 25 ze dne 3. 1. 2007 k návrhu principů a harmonogramu ekologické daňové reformy, by měly následovat další kroky, které zahrnují zvýšení sazeb právě těchto daní a pravděpodobně i reformu poplatků za znečišťování ovzduší. Ve třetí etapě s předpokládanou realizací v letech

---

⁸⁷ Environmentally Related Taxes in OECD Countries. Issues and Strategie. Paris: 2001.

⁸⁸ Kolektiv autorů: Základy ekonomiky životního prostředí, VŠE, 1992.

2014 – 2017 by mělo dojít k dalšímu prohloubení reformy v návaznosti na vyhodnocení efektů předchozích etap a rozšíření na další výrobky, služby a užití přírody a rovněž zohlednění případné novelizace směrnice o harmonizaci zdanění energií⁸⁹.

2.4 Cla

Clo je obvykle charakterizováno jako povinná dávka *sui generis* vybíraná v souvislosti s přechodem zboží přes státní hranici, která se svým charakterem podobá nepřímé dani⁹⁰.

Ve vztahu k *dovozním* clům je hraniční úprava daně připuštěna v článku II odst. 2 písm. a) Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT). Úprava pohraničních daní při *vývozu* je pak obsažena v čl. XVI GATT.

2.5 Dotace, dary a jiná zvýhodnění

Tyto formy podpory představují ekonomický nástroj pozitivní povahy, tzn. odměňují omezení negativních externalit. Jde o přímé výdaje veřejných rozpočtu. Mezi ně můžeme řadit dotace, finanční příspěvky, granty, dary apod.. Jestliže daně a jiné obdobné platby představují transfer peněžní masy od regulovaných subjektů ke státu nebo jinému (veřejnému) subjektu, je tomu zde právě naopak⁹¹.

Podle V. Mezřického představují taková finanční zvýhodnění pomoc, směřující k ovlivnění ekologického chování znečišťovatelů a napomáhající jim splnit předepsané emisní limity či jiné regulativy⁹². Tyto příspěvky státu tak v podstatě fungují jako úplata za to, že znečišťující látky nebudou vypouštěny do životního prostředí⁹³. Je možné je získat v různých formách výběrových řízení nebo přímo z rozhodnutí orgánu, který s prostředky hospodaří

---

⁸⁹ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str. 161.

⁹⁰ Bakeš M. a kol.: Finanční právo, 4. vydání, Praha: C.H. Beck, 2006, str. 105.

⁹¹ Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, str. 152.

⁹² Mezřický V. a kolektiv autorů: Základy ekologické politiky, PFUK pro MŽP, Praha, 1996, str. 110.

⁹³ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 127.

Financování stanovených projektů může být *podílové* nebo *plné* (tedy až do 100 % nákladů)⁹⁴.

Dnes pojem státní podpora zahrnuje jakoukoli veřejnou podporu, včetně té poskytované místní či regionální správou. Přičemž není rozhodující forma ani účel, ale vliv na konkurenci⁹⁵.

Státní podpora je tak jakákoliv státem nebo ze státních prostředků poskytnutá výhoda, která:

- přináší finanční prospěch z transferu prostředků od poskytovatele dotace;
- je poskytována selektivně určitým podnikům, k výrobě určitého zboží, nestátním neziskovým organizacím zaměřeným na ochranu životního prostředí, apod.;
- na její poskytnutí není právní nárok.

Jakákoli taková pomoc by neměla výrazněji vychylovat rovnováhu mezi nutností splnit cíle politiky životního prostředí a mezi požadavkem na dodržení rovných podmínek hospodářské soutěže⁹⁶. Současně a v návaznosti na začlenění ČR do EU je potřeba zajistit, poskytovaná podpora byla v souladu s pravidly na ochranu hospodářské soutěže EU.

Nejvýznamnějším nástrojem této formy podpory jsou *dotace*. Ty byly zejména v počátku zaměřené na omezení množství znečišťujících látek přecházejících do prostředí. Postupně se pozornost zaměřuje na podporu tzv. integrovaných investic (technologická změna s pozitivním efektem pro životní prostředí), nová inovativní řešení, kdy ekologický efekt je výsledkem celkově úspornější a lepší technologie⁹⁷.

Převážná část podpor na ochranu životního prostředí je financována ze státního rozpočtu nebo ze Státního fondu životního prostředí České republiky, dále se setkáváme s dotacemi z prostředků nadací, obcí apod.. Aktuální jsou i podpory poskytované

---

⁹⁴ Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, str. 43.

⁹⁵ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str. 54 – 56.

⁹⁶ Mezřický, V.: Environmentální politika a udržitelný rozvoj, Portál.

⁹⁷ Jílková, J.: Daně, dotace a obchodovatelná povolení – nástroje ochrany ovzduší a klimatu, IREAS, Praha 2003, str. 55.

z evropských strukturálních fondů například Fond soudržnosti, strukturální fondy, operační program INFRASTRUKTURA, LIFE, INTERREG⁹⁸.

V současné době jsou z veřejných rozpočtů aktuální tyto podpory: v rámci ochrany vod vyhlásilo ministerstvo životního prostředí (potažmo SFŽP) Program – Rozšíření, intenzifikace a rekonstrukce stávajících obecních čistíren odpadních vod. V rámci ochrany ovzduší se jedná například o Program k dosažení kvality ovzduší ve vztahu k požadavkům Evropské unie. Pro oblast hospodaření s energiemi je aktuální Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie, schvalovaný vládou. Na jeho realizaci jsou poskytovány, mimo jiné, též prostředky SFŽP. V rámci programu Zelená úsporám si nově může veřejnost zažádat o dotaci na jakékoli úsporné opatření za předpokladu dosažení kvalitativních kritérií a požadované úspory roční měrné potřeby tepla⁹⁹.

2.6 Zvýhodněné půjčky a garance

V podstatě se jedná o zvýhodněné úvěry a půjčky, úhrady úrokových nákladů a záruky na úvěry garance minimálních výkupních cen (např. u biopaliv, elektřiny z obnovitelných zdrojů).

Prostřednictvím vhodné úvěrové a úrokové politiky lze podporovat realizaci investic, které jsou z hlediska jejich vlivu na životní prostředí nejméně nepříznivé. Zvýhodněné úvěry (nižší úroková sazba, delší lhůta splatnosti, nižší nároky na ručení za úvěr apod.) může stát ovlivnit zejména tam, kde jsou na úvěry poskytovány prostředky státu¹⁰⁰.

---

⁹⁸ Operační program Životní prostředí nabízí v letech 2007 - 2013 z evropských fondů (konkrétně Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj) přes 5 miliard euro. Operační program Životní prostředí, který připravil SFŽP a MŽP ve spolupráci s Evropskou komisí, přináší ČR prostředky na podporu konkrétních projektů v 7 oblastech (např. oblast zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí, udržitelné využívání zdrojů energie, zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní). Program je určen veřejnoprávním i soukromoprávním subjektům. Dotace může dosahovat až 90 % z celkových způsobilých výdajů na projekt. U všech projektů je podmínkou veřejné spolufinancování. – viz. <http://www.opzp.cz/sekce/16/strucne-o-op-zivotni-prostredi/>.

⁹⁹ ČR získala na program peníze z prodeje emisních kreditů, celkem 15 milionů korun.

¹⁰⁰ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 130.

Použití úvěrů zpravidla zvyšuje zájem příjemce prostředků na efektivnosti takto financovaných akcí. V ČR se využívají tzv. měkké úvěry s nižší úrokovou mírou pro zajištění akcí přispívajících ke zlepšení životního prostředí. Běžně je poskytovatelem SFŽP a okrajově, vzhledem k jinému zaměření hlavní činnosti, i Českomoravská záruční a rozvojová banka a Podpůrný rolnický a lesnický garanční fond. Ochota komerčních peněžních ústavů k poskytování výhodných úvěrů na financování environmentálních akcí je zatím minimální¹⁰¹.

2.7 Depozitně refundační systémy (systém zálohování)

V případech, kdy jsou do oběhu (nejlépe mezi širší okruh subjektů) uváděny výrobky, které se nespoteblovávají a u nichž je z důvodů ochrany životního prostředí zájem na jejich opětovném stažení z oběhu, je často stanovena povinnost zpětného odběru, stíhající osoby, které tyto výrobky uvedly na trh, případně do oběhu. Návazně jsou tyto osoby povinny zajistit opětovné použití takto vrácených výrobků, případně využití či odstranění odpadu z nich¹⁰².

Tento systém má zaručit bezpečné ukládání určitých produktů a tím se vyhnout nelegálním skládkám, současně má stimulovat recyklaci či nové využití produktu. Zálohování efektivně redukuje celkový tok odpadů. Konkrétně jsou nejčastěji využívány v oblasti regulace nakládání s obaly. Tyto systémy jsou založeny na zálohování vybraných výrobků, resp. na zavedení recyklačních příplatků. Existují dvě základní varianty:

1. varianta – zálohování výrobků

Díky záloze, která je součástí prodejní ceny a která je po vrácení použitého výrobku nebo obalu v plné výši refundována, se zabezpečuje vysoká návratnost použitých výrobků (běžně toto platí pro auta, sklo, plast, apod.). Vzhledem k tomu, že z různých příčin není návratnost nikdy stoprocentní, dochází k vytváření finančních zdrojů, ze kterých může výrobce zajišťovat placení nákladů, spojených s vrácením. Získá také druhotné suroviny, které, pokud je to ekonomicky výhodné, může recyklovat a získat další ekonomický užitek.

---

¹⁰¹ Víturka, M.: Environmentální ekonomie, Masarykova Univerzita v Brně, 2005.

¹⁰² Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, s. 50.

Výše zálohy je proto stanovena tak, aby zabezpečila vysokou návratnost výrobků po jejich dožití a vytvořila dostatečný zdroj finančních prostředků.

Zákon o obalech ukládá povinnost osobám, které uvádějí na trh nebo do oběhu výrobky, jejichž obaly jsou opakovaně použitelné, umožnit jejich opakované použití dle kritérií uvedených v příloze č. 2 zákona. Obdobnou povinnost stanoví zákon o obalech též pro vratné obaly a vratné zálohované obaly¹⁰³.

Možnosti zálohového systému nejsou v ČR zdaleka využity. Nabízelo by se zařadit i PET láhve nebo obaly z hliníku tak jak je tomu v jiných státech Evropské Unie¹⁰⁴.

2. varianta – zpětný odběr

Záloha, která je součástí prodejní ceny výrobku spotřebitel zpět nedostává. Má však právo odložit výrobek bezplatně na určená místa s vědomím, že bude nezávadně uložen nebo recyklován. Spotřebitel zde přímo přispívá na profesionální likvidaci vybraného výrobku (výbojky, zářivky, pneumatiky, elektrospotřebiče, atd.¹⁰⁵) po jeho dožití.

Je zde zahrnuta povinnost výrobce (prodejce) po dožití výrobku jej nezávadně zneškodnit¹⁰⁶.

2.8 Pojištění škod na životním prostředí

Environmentální pojištění se vyskytuje na území ČR od roku 1995. Jakožto ekonomický nástroj slouží k zajištění odpovědnosti provozovatele zařízení se zvýšeným rizikem ekologické škody. V podstatě znamená přenesení rizika za environmentální škody z jednotlivých subjektů na pojišťovací ústavy. Chrání pojištěného v těch případech, kdy on sám způsobil jinému škodu, za kterou odpovídá a kterou je povinen uhradit. Stát zde vytváří podmínky pro to, aby poškození mohli svá práva účinněji prosazovat přímo vůči znečišťovatelům v podobě náhrady škody a znečišťovatelé mohli hledat efektivní

---

¹⁰³ Viz §8 a §9 zákona o obalech.

¹⁰⁴ Mezříčský, V.: Environmentální politika a udržitelný rozvoj, Portál, 2005, str. 55.

¹⁰⁵ Viz §38 zákona o odpadech.

¹⁰⁶ Tamtéž.

mechanismy k eliminaci příčin a minimalizaci dopadů¹⁰⁷. Provozovatel má absolutní odpovědnost za případný vznik ekologické škody, není proto možné případné vyvinění.

V českém právu se toto povinné pojištění vyskytuje například na úseku myslivosti a na úseku odpovědnosti za jaderné škody dle atomového zákona¹⁰⁸. Existuje i povinné pojištění při nakládání s chemickými látkami¹⁰⁹.

Jak již bylo řečeno, toto pojištění je povinné, to znamená, že bez této podmínky nelze danou činnost provozovat. Z pohledu vztahu mezi pojistitelem a pojistníkem se jedná o soukromoprávní smluvní vztah, v němž se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události, stíhající pojištěného, poskytnout oprávněné osobě ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné¹¹⁰. Pojišťovny před samotným uzavřením pojistné smlouvy zkoumají nejen finanční a ekonomickou situaci ale také ekologickou stránku podniku, tzv. ekologický audit podniku.

Výše stanovení pojištění se děje od limitu stanoveného přímo právní normou (pojištění odpovědnosti za jadernou škodu), přes určitý podíl na objemu realizované aktivity (finanční rezerva pro rekultivace a asanace skládek) až po stanovení ve vazbě na posouzení rizik (závažné havárie)¹¹¹. Výše pojistného je součástí provozních nákladů znečišťovatele, stimuluje podniky k realizaci opatření ke zvýšení bezpečnosti provozu ve vztahu k ekologickým haváriím a projevuje se v nižších škodách a menším objemu odpadů. Reprezentuje tak jednu z forem „internalizace externalit“¹¹².

V českém právním řádu existuje vedle povinné formy pojištění i pojištění dobrovolné¹¹³, které zcela závisí na vůli osob ve vztahu k ochraně životního prostředí i na pojištěnci, zda příslušnou smlouvu uzavře či nikoliv.

---

¹⁰⁷ Jílková, J.: Daně, dotace a obchodovatelná povolení – nástroje ochrany ovzduší a klimatu, IREAS, Praha 2003, str. 34.

¹⁰⁸ Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie o ionizujícího záření a o změně a doplnění některých zákonů (atomový zákon).

¹⁰⁹ Blíže viz. ustanovení § 12 zákona č. 59/2006 Sb.

¹¹⁰ Viz zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.

¹¹¹ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str. 164 – 165.

¹¹² Mezřícký V. a kolektiv autorů, Základy ekologické politiky, PFUK pro MŽP, Praha, 1996, str. 114.

¹¹³ §822 a násl. Občanského zákoníku.

2.9 Zajišťovací fondy

Jedná se o zajištění pro dva různé typy situací a jim odpovídající dvě skupiny opatření k ochraně životního prostředí. V prvním případě se jedná o zajištění pomocí **finanční rezervy** pro účely tzv. budoucí události, která jisto jistě nastane a z toho vyplývající opatření, která bude zcela určitě nutno provést (typicky asanace území, rekultivace skládky, odstranění dočasně využívaných zařízení či odpadu apod.). V druhém případě jde o budoucí události nejisté, určitá rizika. Typickým příkladem jsou ekologické havárie. Zde hovoříme o **finančních jistinách (kaucích)**.

Určitým typem zajišťovacích fondů jsou i investiční fondy. Jde o soukromá sdružení majetku za účelem kolektivního investování. Jedná se o obdobu klasických investičních fondů, zelené fondy jsou však orientovány výhradně na investování do ekologicky příznivých projektů. Jejich efektivnost je podpořena určitými výhodami (daňovými), které jim, respektive jejich akcionářům, poskytuje stát¹¹⁴. V České republice je tento institut však doposud prakticky neznámý.

2.9.1 Finanční rezervy

V našem právu jsou upraveny finanční rezervy k vypořádání důlních škod a k zajištění asanace pozemků dotčených těžbou nerostů¹¹⁵ a finanční rezervy pro rekultivaci a asanaci skládek¹¹⁶. Slouží k odstranění či minimalizaci škodlivých následků činnosti po jejím ukončení. Poprvé se tento institut v právu ČR objevil v zákoně o odpadech. Tyto rezervy plní spíše akumulaci funkci, neboť jsou vytvářeny postupně, během provozování činností, jejichž dopad na životní prostředí je závažný a likvidace jejich následků je časově, technologicky i finančně velmi náročná. Tam, kdy se nevytváří finanční rezerva dobrovolně a bez vnějšího tlaku, musí přistoupit státní donucení¹¹⁷.

---

¹¹⁴ Moldan B. a kol.: Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí, UK vydavatelství Karolinum, Praha, 1997, str. 61.

¹¹⁵ Viz ust. § 37a horního zákona.

¹¹⁶ Viz ust. § 49 a násl. zákona o odpadech.

¹¹⁷ Damohorský, M.: Prostředí právní odpovědnosti za ztráty na životním prostředí, Karolinum, 1999.

Tyto finanční prostředky jsou ve vlastnictví povinného subjektu, zpravidla je však omezena dispozice s nimi (např. peněžní prostředky finanční rezervy na asanaci skládky se ukládají na vázaný účet a nesmějí být zahrnuty do konkurzní podstaty; případná dispozice je možná jen se souhlasem příslušného okresního úřadu¹¹⁸).

2.9.2 Finanční jistiny (kauce)

Finanční jistiny jsou vytvářeny zpravidla před vznikem samotné budoucí události. Na rozdíl od finančních rezerv mají výraznou motivační funkci. Povinná osoba je ekonomicky motivována především k tomu, aby vzniku havarijní situace předcházela, případně aby její následky včas a řádně odstranila.

2.10 Trhy s obchodovatelnými kvótami a limity

Obchodování s emisemi (emission trading) představuje zcela nový a specifický trh. Obchodovanou komoditou nejsou přímo emise, ale právo určité škodliviny emitovat v konkrétním časovém úseku. Výsledkem je ochrana životního prostředí při minimálních individuálních i společenských nákladech.

V užším smyslu chápání může emisní obchodování nabývat podoby, která se blíží obchodování např. s cennými papíry. Jedná se tak o volně obchodovatelnou komoditu.

Podle F. Dientsbiera jde o klasickou ukázkou administrativně-právní metody regulace. Navíc se domnívá, že jde o nepřesné označení, neboť předmětem obchodování není samo povolení jako správní akt, ale subjektivní veřejné právo či povinnost, plynoucí buď z takového aktu, nebo dokonce přímo ze zákona. Jako nástroj ekonomický tak lze chápat jedině systém obchodování (tedy trh) s veřejnoprávními oprávněními nebo povinnostmi jako samostatný právní institut¹¹⁹.

---

¹¹⁸ Viz §32 zákona o odpadech.

¹¹⁹ Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, str. 46 – 47.

2.10.1 Účel

Cílem regulace je zpomalení globální změny klimatu, která vede k růstu teploty zemského povrchu, čímž dochází ke změně srážkových poměrů a zvýšenému výskytu extrémních atmosférických událostí.

Tento nástroj je považován za jeden z ekonomicky nejefektivnějších. Ti znečišťovatelé, kteří v daném období vypustí menší množství emisí CO₂, než na které mají povolenky, mohou nevyužité povolenky prodat. Naopak podnik, který vypouští nad úroveň svého oprávnění, musí zaplatit pokutu.

Vlastník emisního povolení si ho může zakoupit a nemusí jej při tom ani užít (toho využívají například i nevládní organizace, aby tak snížili povolenou úroveň znečišťování ovzduší).

Správně nastavený systém obchodování vede (alespoň teoreticky) ke snížení nákladů na dosažení stanoveného emisního stropu, stimuluje technický vývoj a dynamicky stimuluje k překračování nastavených základních alokací (úrovní).

Předpoklady zavedení obchodovatelných povolení¹²⁰:

- stanovení složky životního prostředí, resp. škodliviny, na kterou budou obchodovatelná povolení zavedena;
- vymezení oblasti pro zavedení obchodovatelných povolení;
- stanovení množství znečištění pro danou oblast a určení postupu jeho postupného snižování;
- způsob přidělení výchozích povolení jednotlivým znečišťovatelům;
- vytvoření trhu a stanovení pravidel obchodování s povoleními.

---

¹²⁰ Moldan B. a kol.: Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí, UK vydavatelství Karolinum, Praha, 1997, str. 64 – 65

2.10.2 Předmět obchodování

Předmětem obchodování jsou především emise a to jak do ovzduší, tak i do vody, lze se však setkat i se systémy obchodování vztahujícími se k čerpání zdrojů, půdě či biodiverzitě.

Nejnámějšími příklady systémů obchodovatelných povolení jsou programy v oblasti ochrany ovzduší (Acid Rain Allowance Trading), odstranění olova z benzínu (Lead Credit Trading), vypalování travních porostů (Grass-Burning Permit Trading), práva odběry vod (trade-able water rights) a další¹²¹.

Rozšíření systému emisního obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů by se mělo týkat emisí skleníkových plynů (tentokrát nejen oxidu uhličitého) z některých dalších průmyslových výrobních procesů (petrochemické výrobky, čpavek, hliník, kyselina dusičná apod.)¹²².

2.10.3 Právní úprava

Myšlenku obchodovatelných povolení poprvé formuloval J. H. Dales¹²³. První programy obchodování s emisemi byly zavedeny na začátku 70. let minulého století v USA. Ve světě se prosazují systémy obchodování s právy na znečištění, ale obecněji i s právy na využití statků životního prostředí. V mezinárodním měřítku se nyní velmi rychle rozvíjí obchodování s emisemi CO².

Důvodem pro přijetí právní úpravy obchodování s emisními kvótami se stala jednak ratifikace Kjótského protokolu k rámcové Úmluvě OSN o změně klimatu Českou republikou¹²⁴, jednak přijetí komunitární právní úpravy v podobě směrnice EP a Rady

---

¹²¹ Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, str. 49 – 53.

¹²² Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008, s. 163.

¹²³ Viz The Property Interface. Pollution, Property and Prices; Toronto, University of Toronto Press, 1968.

¹²⁴ Viz sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 80 a 81/2005 Sb. m. s.

2003/87/ES, o obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, která byla nástrojem pro zajištění plnění závazků z Kjótského protokolu¹²⁵.

Tento typ ekonomického nástroje byl do právního řádu České Republiky konkrétně promítnut zákonem č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. V ČR tak lze od roku 2004 vybraná zařízení (jejich seznam je obsahem přílohy zákona), která do ovzduší vypouštějí skleníkové plyny, provozovat jen na základě povolení, které kromě identifikace povolaného zařízení a jeho provozovatele stanoví podmínky zjišťování, zveřejňování a vykazování emisí, nicméně nestanoví emisní limit pro skleníkové plyny, ten je pro jednotlivá zařízení dán objemem přidělených nebo jinak získaných povolenek¹²⁶. Množství povolenek je součástí Národního alokačního plánu ČR, který každoročně schvaluje vláda ČR a následně i Evropská komise, vláda ho jako takové poté vyhlásí vládním nařízením.

2.10.4 Koncepty obchodování

Výsledkem všech typů obchodu s emisními povoleními je minimalizace celkových nákladů na snížení znečištění dané složky prostředí.

a) Koncept bublin (bubbles)

Byl prvním krokem na cestě k systému obchodovatelných oprávnění. Předepisuje podniku pouze celkový emisní limit, v jehož mezích se může volně obchodovat. Provozovatel si vybere realizaci redukcí tam, kde jich lze nejnadhěji dosáhnout. Tento systém je ideální pro emise znečišťujících látek s lokálním dopadem.

b) Systém kreditů (baseline and credit, emission reduction credits)

---

¹²⁵ Státní politika životního prostředí, str. 22.

¹²⁶ Legální definici povolenky nalezneme v ust. § 2 odst. 1 písm. f: „majetková hodnota odpovídající právu provozovatele zařízení vypustit do ovzduší v daném kalendářním roce ekvivalent tuny CO₂.“

Tento systém znamená, že pokud znečišťovatel dosahuje nižších hodnot než činí výchozí úroveň (či povolený limit), získává kredit. Vytvoření kreditu i obchodování s ním zpravidla schvaluje příslušný orgán ochrany životního prostředí (státní instituce nebo pověřený subjekt). Tyto kredity mohou být uloženy firmou v emisní bance a buď ponechány pro budoucí potřebu za účelem dodržování vlastních emisních limitů, nebo mohou být prodány dříve či později jiným podnikům, které potřebují vypouštět více znečišťujících látek, než pokryjí jeho vlastní oprávnění ke znečišťování¹²⁷.

c) Systém „stropu a obchodování“ (cap and trade)

Jedná se o definování celkového přípustného množství a obchodování s přidělenými emisními právy. Staví na jednorázovém přidělení emisních práv jednotlivým znečišťovatelům. Regulátor stanoví celkový strop emisí, který představuje maximální množství, které všichni účastníci programu dohromady mohou emitovat. Daný znečišťovatel může buď snížit své emise pod přidělenou úroveň (a pak zbylé emise či spíše právo je emitovat, může prodat) nebo emituje více škodlivin než činí jeho přidělené množství a pak musí právo na emise nakoupit. Tento systém je využíván v ČR

2.10.5 Systém mezinárodního a komunitárního obchodování (včetně ČR)

Zásadní rozdíl mezi obchodováním na evropské úrovni a obchodováním podle Kjótského protokolu je v tom, že obchodování na základě směrnice EU není kjótským mechanismem a Protokol jako takový jej nijak neupravuje. Z pohledu EU se tak jedná o domácí nástroj k redukci emisí skleníkových plynů a to i přesto, že překračuje hranice jednotlivých států¹²⁸.

Evropská unie má z hlediska existence kjótského systému do jisté míry specifické postavení. Signatářem Protokolu a nositelem závazku totiž nejsou jen jednotlivé členské státy (redukční závazek 8%), ale i Evropská společenství (se závazkem také 8%). Důvodem této na první pohled komplikované a zbytečné konstrukce je to, že takto definovaný závazek dává

---

¹²⁷ Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004, str. 128 – 129.

¹²⁸ Viz www.mzp.cz

EU jistou míru flexibility v tom, že může závazky jednotlivých členských zemí rozdělit jinak než jak je pro jednotlivé země definuje Protokol (s odlišnou angažovaností jednotlivých zemí), nicméně tak, aby byl splněn celkový cíl EU. V případě splnění celkového závazku EU tak nebude v rámci kontroly plnění Protokolu přihlíženo k závazkům jednotlivých členských států samostatně¹²⁹.

Evropský systém obchodování

EU otevřela trh s emisemi v evropském měřítku (směrnice Evropského parlamentu a rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003) 1.1.2005. Klíčovým prvkem systému je tzv. národní alokační plán (National Allocation Plan). Tyto plány určují v národnostním měřítku počet předpokládaných povolenek a způsob jejich rozdělování. V ČR je obchod akceptován v Integro – národním programu¹³⁰.

Komunitární systém emisního obchodování tvoří centrální prvek klimatické politiky EU. Jedná se o první mezinárodní systém emisního obchodování.

Principem systému je přenesení závazku státu na jednotlivé podniky tak, že je jim přiděleno množství emisí v určité dané výši, na které podnik obdrží povolenky (allowances). Povolenka jej opravňuje vypustit v daném období určité množství emisí COS (1 tunu).

Celý systém obchodování s emisními povolenkami se připravuje na reformu, která má přijít s rokem 2013. Boj proti klimatickým změnám a trh s emisními povolenkami ale může projít změnou ještě dříve, než bylo původně plánováno. Evropský soudní dvůr v Lucemburku totiž 23. září 2009 rozhodl, že Evropská komise nemůže státům určovat objem skleníkových plynů, které mohou vypouštět do vzduchu tak, jako tomu bylo doposud¹³¹.

---

¹²⁹ Viz www.mzp.cz

¹³⁰ Mezřícký, V.: Environmentální politika a udržitelný rozvoj, Portál, 2005 .

¹³¹ Soud tak rozhodl na základě žaloby Polska a Estonska, kterým se nelíbilo, že jim Evropská komise přidělila na konci roku 2006 menší objem povolenek, než o který žádaly. Polsku konkrétně Evropská komise přidělila pouze 73 % požadovaných povolenek, Estonsku téměř o polovinu požadovaného množství méně. Evropská komise se proti rozsudku může ještě odvolat. Pokud by však odvolací soud rozhodnutí potvrdil, boj proti klimatickým změnám by mohl být v ohrožení. Jednotlivé členské státy by si tak pravděpodobně do roku 2013, kdy se chystá zmíněná reforma systému a vše bude upraveno novou dohodou, které se rozhodnutí soudu již nebude týkat, mohly libovolně určovat, kolik škodlivin do vzduchu vypustí. Jedna třetina povolenek bude v období 2013 – 2020 některým společnostem přidělována zdarma. Podmínkou ale je, že tyto firmy musí investovat do rozvoje tzv. „zelených technologií.“ Toto rozhodnutí vychází

Systém obchodování v ČR

S povolenkami lze obchodovat v pětiletých obdobích, v současnosti se nacházíme v období od ledna 2008 do prosince 2012¹³². Za přidělené povolení je vybírán správní poplatek¹³³, který je příjmem Operátora trhu s elektřinou, což je akciová společnost zcela vlastněná státem, provozující registr povolenek. Povolenky, které nebudou provozovatelem využity v daném obchodovacím období, zanikají, nelze je převést do dalšího obchodovacího období.

Systém má následující prvky:

- politickým rozhodnutím v podobě celkového přípustného množství emisí za určitý čas, se stanoví cíl kvality životního prostředí;
- v dalším kroku se určí pravidla pro přidělení emisních práv každému znečišťovateli rozhodnutím správního orgánu;
- tato emisní práva jsou obchodovatelná;
- k využívání určitého statku životního prostředí (k emisím škodlivin) je oprávněn pouze ten, kdo má příslušné množství povolenek, dodatečná práva musí získat na trhu;
- tvorba ceny povolenek je přenechána trhu;
- pokud znečišťovatel emituje nad úroveň přidělených práv, musí zaplatit pokutu;
- slouží k řešení těch problémů, kdy lze jednoznačně identifikovat původce a definovat kvantitativní cíl kvality životního prostředí.

2.11 Shrnutí

Ke stimulaci chování regulovaných subjektů slouží množství ekonomických nástrojů v čele s platebními nástroji (daně, poplatky), které naplňují zejména fiskální funkci a jsou

---

z energeticko-klimatického balíčku, jenž byl přijat na konci roku 2008. V České republice dostane část povolenek zdarma elektrárenské společnosti ČEZ, která chce do oblasti obnovitelných zdrojů do roku 2020 proinvestovat 30 miliard korun. - Viz www.nalezeno.cz

¹³² Viz § 2 písm. i) zákona č. 695/2004 Sb.

¹³³ Práva mohou být také alokována bezplatně nebo je možno jednorázově či pravidelně využívat aukce.

nejvíce využívaným nástrojem v rámci ekologické politiky. Z ekonomických nástrojů s převažující zajišťovací funkcí se nabízí environmentální pojištění a finanční rezerva, které subjekt vytváří povinně. Mezi pozitivní ekonomické nástroje patří především státní podpory, granty, zvýhodněné půjčky atd. Zálohový refundační systém je v ČR zatím používán pouze pro určité druhy výrobků, nabízí se jejich rozšíření. Zpětný odběr je po této stránce poněkud rozšířenější. Obchodování s emisními povolenkami, kterým je v této části práce věnována největší pozornost, jsou nejmladším ekonomickým nástrojem a poskytuje znečišťovatelům možnost prodat nevyužitá povolení na trhu a získat dodatečný výnos.

Část 3. Státní fond životního prostředí (SFŽP)

Státní fond životního prostředí jsem do této problematiky zařadila zejména kvůli jeho četným a významným vazbám na řadu popisovaných ekonomických nástrojů.

Jedná se o specificky zaměřenou instituci, která soustřeďuje prostředky vybírané za poškozování životního prostředí a z těchto prostředků přispívá na projekty ke zlepšování životního prostředí.

SFŽP je právnickou osobou, jako takový byl zřízen a jeho činnost je upravena zákonem č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí ČR, na který navazují prováděcí předpisy - Statut Fondu, Jednací řád Rady Fondu, atd. Jedná se o monokratický orgán, v jeho čele je ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr životního prostředí. Poradním orgánem je Rada fondu, jejíž členy také jmenuje ministr.

Příjmy Fondu jsou tvořeny především z plateb za znečišťování nebo poškozování jednotlivých složek životního prostředí (poplatky za vypouštění odpadních vod, odvody za odnětí půdy, poplatky za znečištění ovzduší, poplatky za ukládání odpadů) a s tím spojených splátek poskytnutých půjček a jejich úroků. O použití finančních prostředků z Fondu rozhoduje ze zákona ministr životního prostředí na základě doporučení poradního orgánu - Rady Fondu. Tyto příjmy tvoří součást státního rozpočtu ČR. Používání prostředků fondu je účelově vázáno pro ochrany životního prostředí, a to na investiční i neinvestiční akce právnických a fyzických osob související s ochranou a zlepšováním tohoto prostředí. zbývající prostředky fondu na konci roku nepropadají, ale převádějí se do nového finančního roku¹³⁴.

Typickým příjemcem podpory ze SFŽP je komunální sféra, města a obce, jimž připadá největší procento z celkově poskytnutých prostředků SFŽP ČR, dále podnikatelská sféra, organizace rozpočtové, příspěvkové a ostatní.

Fond zj. přijímá žádosti o podporu na projekty zlepšující životní prostředí, ty vyhodnocuje, připravuje návrhy pro jednání Rady Fondu a Rozhodnutí ministra, vytváří smluvní agendu pro poskytování podpor, uvolňuje finanční prostředky příjemcům podpory průběžně sleduje účel použití prostředků, vyhodnocuje využití poskytnutých prostředků

---

¹³⁴ Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C H Beck, 2. vydání, 2007, str. 66.

a dosažených ekologických efektů a případně stanoví a vymáhá sankce při nedodržení smluvních podmínek pro poskytnutí podpory nebo porušení rozpočtových pravidel¹³⁵.

---

¹³⁵ Viz www.sfzp.cz

Část 4. Přednosti a nedostatky ekonomických nástrojů

Hlavní klad ekonomických nástrojů spočívá zejména v motivaci znečišťovatelů k chování co nejméně zatěžujícím životní prostředí a dále v zaručení pokud možno ještě vyšší míry ochrany životního prostředí než jakou poskytují administrativně-právní nástroje. Tyto instrumenty environmentální politiky vytvářejí prostor pro aktivní zapojení znečišťovatelů do procesu ochrany životního prostředí. Nepřímo nutí výrobce k technologickým inovacím, zavádění tzv. nejlepších dostupných technik (BAT), recyklaci a úsporám energie mnohem účinněji než direktivní nástroje.

Ekonomické nástroje jsou pružnější a pro stát ekonomicky efektivnější než nástroje administrativně-právní. Nevyžadují totiž rozsáhlou kontrolu a dohlížení ze strany státních orgánů ani donucení jako u nástrojů přímé regulace.

Ekonomické nástroje jsou od počátku konstruovány nikoli jako integrovaná součást administrativních nástrojů, které tvoří nosnou kostru systému ochrany životního prostředí, ale působí jako jejich dodatek a netvoří tak jeden konzistentní systém¹³⁶.

Ekonomické nástroje jsou pokládány za vhodnější nástroj než je přímá regulace zejména tam, kde převažuje důraz na prevenci, v oblastech, kde přímá regulace není proveditelná (např. ve vztahu k rozptýleným zdrojům znečištění aj.). Největší předností je jejich vyšší ekonomická efektivnost při dosahování stanovených ekologických cílů. Na druhé straně je ekonomickým nástrojům vytýkáno, že zvyšují ceny produktů a přispívají tím k inflaci. Jsou zde obavy z jejich potenciálních negativních distributivních efektů na jednotlivé skupiny obyvatelstva nebo ekonomické subjekty i ze skutečnosti, že budí dojem jakési „legalizace“ práva znečišťovat¹³⁷.

Ekonomické nástroje nejsou schopny řešit všechny typy problémů ochrany životního prostředí (například u emisí vysoce nebezpečných látek je daleko vhodnější normativní nástroj zákaz než zpoplatnění). Přímá regulace je v tomto případě rychlejší a účinnější.

Efekt těchto nástrojů je závislý na sociální situaci a dobrovolném rozhodování regulovaného subjektu. V případě, kdy subjekt – znečišťovatel operuje s dostatečným

---

¹³⁶ Moldan B. a kol., Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí, UK vydavatelství Karolinum, Praha, 1997, str. 49.

¹³⁷ Mezřický V. a kolektiv autorů: Základy ekologické politiky, PFUK pro MŽP, Praha, 1996, str. 109.

množstvím finančních prostředků, ho negativní stimulace prostřednictvím ekonomických nástrojů může nechat zcela chladným. Může ale nastat i opačná situace, kdy vzhledem k nedostatku finančních prostředků subjekt nebude moci rozumně realizovat všechny své nezbytné potřeby.

Za další nedostatek lze považovat nejednotnost zejména v systému poplatků. Ta se týká oblasti terminologie (poplatky, odvody, úhrady), materiální stránky (sazby, účelová vázanost) i procesní (určení orgánu a postupu pro jejich výběr a vymáhání).

Shrneme-li to, pak jako **výhody** ekonomických nástrojů jsou zejména:

- tržní konformita;
- nižší náklady regulace;
- ekonomická efektivnost;
- inovativnost.

Za **nevýhody** ekonomických nástrojů jsou považovány:

- nejistý výsledek;
- omezený věcný dopad;
- sazby, výše úlev a další v naprosté většině případů nepůsobí stimulačně;
- disproporce mezi jednotlivými nepřímými nástroji;
- nejednotnost poplatkového systému.

Závěr

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí. Na tomto místě bych se ráda pokusila shrnout, co jsem chtěla zpracováním daného tématu sdělit. Základním účelem nástrojů ochrany životního prostředí obecně, je zmenšení rizika ohrožení či poškození životního prostředí a dosažení zlepšení kvality životního prostředí. Nutnost ochrany životního prostředí je neoddiskutovatelná.

Ekologická politika většiny zemí, mj. i České republiky, je dosud postavena především na využití normativních nástrojů. Nicméně aby byla ochrana dostatečně efektivní, musí současně vedle sebe působit jak přímé tak nepřímé nástroje včetně nástrojů koncepčních, dobrovolných, osvětových. Nelze se spoléhat na existenci pouze ekonomických nástrojů. Tyto nástroje jsou vedle administrativních nástrojů základním instrumentem ekologické politiky. Jsou ve své podstatě nezastupitelné. Vhodně doplňují administrativně-právní nástroje a vyplňují jejich nedostatky. Rozdíl mezi nástroji přímými, resp. normativními a nástroji nepřímými, resp. ekonomickými, je ve způsobu regulování chování adresátů těchto environmentálních nástrojů ekologické politiky. Administrativně-právní nástroje přímo donucují regulované subjekty k určitému chování za pomoci různých povolení, souhlasů, limitů, zákazů apod. Naopak ekonomické nástroje dávají těmto subjektům na výběr ze dvou možností: buď se budou chovat ekologicky nevhodně, tzn. znečišťovat a zaplatí za to, nebo se budou chovat v souladu s veřejným zájmem a vydělají na tom. To je samozřejmě ideální stav a realita taková zdaleka nebývá.

Ekonomické nástroje jsou považovány za nejefektivnější nástroj ochrany životního prostředí. Méně zatěžují finanční stránku rozpočtů než nástroje normativní. Lépe se přizpůsobují nastalým situacím, jsou flexibilní. Prostřednictvím těchto instrumentů stát navíc získává potřebné finanční prostředky pro zlepšení stavu životního prostředí. Ani tyto instrumenty (ostatně zrovna jako normativní nástroje) nejsou dokonalé a vedle svých pozitivních vlastností zahrnují i některé nedostatky. Zejména jsou už ze své povahy velice nevyzpytatelné, resp. jejich výsledek je nejistý, vzhledem k tomu, že kalkulují právě se svědomím a hospodářskými cíli jednotlivých znečišťovatelů. A tak je vůbec otázka, zda se tyto subjekty pro ekologicky vhodnou variantu vůbec rozhodnou.

Rozmanitost funkcí ekonomických nástrojů odpovídá jejich množství. Primárními funkcemi jsou motivační (stimulační) a fiskální. Tyto dvě funkce buď společně koexistují v rámci určitého druhu ekonomického nástroje nebo působí každá zvlášť. Pomocí motivační

funkce dochází k ovlivňování regulovaných subjektů směrem k výběru ekologicky žádoucího chování. Některé druhy ekonomických nástrojů slouží k získávání vytváření finančních zdrojů použitelných při ochraně životního prostředí, tuto vlastnost nazýváme fiskální funkcí. Kromě těchto dvou základních funkcí, plní ekonomické nástroje i některé dalších sekundární funkce, zejména funkce internalizační, kompenzační, zajišťovací a fiskální.

Český právní řád zakotvuje ekonomické nástroje obecně v ustanoveních zákona o životním prostředí. Jednotlivě je těmto nástrojům věnována pozornost v rámci konkrétních složkových zákonů (zákon o vodách, zákon o ovzduší, horní zákon atd.). Nejširěji jsou legislativou upraveny jednotlivé platby, konkrétně poplatky a daně, včetně nástrojů pozitivních jako jsou daňová zvýhodnění v podobě osvobození, slev na daních atd. Mezi další nástroje patří podpory, zálohové systémy, environmentální pojištění. Nově byly do právního řádu zavedeny tzv. emisní povolenky, právě tento instrument si zaslouhuje větší pozornost, neboť se podle mého názoru jedná o velmi perspektivní a efektivní nástroj na poli ochrany životního prostředí. Rovněž rozšíření tohoto institutu na jiné průmyslové výroby je více než nasnadě. ČR zdaleka plně nevyužívá všech možných variant a druhů ekonomických nástrojů (např. zelené fondy).

Stále živé je téma ekologické daňové reformy. EU plánuje v dohledné době zavedení uhlíkové daně, která by se tak zařadila do seznamu ekologických daní. To by se zajisté dotklo i ČR, která by tuto úpravu musela právně zohlednit.

Téma ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí je zajímavé a samotné nástroje skýtají ještě spoustu možností, jak dosáhnout cílů environmentální politiky.

Resumé

The name of my thesis is „Economic Instruments of Environmental Protection“. The thesis is dividend into four basic parts. Each part of these is concerned with the particular theme relative to the environmental protection.

The reason I have chosen this theme is that I am interested in environmental protection. It is more than actual and interesting theme. Protection of environment is our duty. It is business each of us, because each of use the nature sources. It is necessary to take control under our future.

Economic instruments, like taxes, fees, tradable permits, environmental insurance etc. are environmentally effective and economically efficient policy instruments. After legal instruments, the economic instruments are the second most extensive category of instruments with an increasing influence. The aim of economic instruments is to compel the polluters to decrease the negative influence of their activities on the environment by economic stimulation.

The first chapter presents an introduction to the issue. It is especially about history, czech legislative, definition, functions and types of economic instruments. It contains also a mention about the main differences between normative and economic instruments.

The second part describes each instrument separately with practice examples. The most place and time I dedicated to payments and to emissions trade allowances. Environmental charges and taxes are mostly used and at the same time they are also the oldest instruments in the Czech Republic. These direct payments from polluters and therefore represent a clear application of the Polluter Pays Principle (PPP). Big potential is in the system of emissions trading, it is also very effective instrument of environmental policy.

A position of State Environmental Fund is theme of the third part. Incomes of this Fund are mostly from payments of polluters. On the other side Fund is one of the donators in the way of subventions.

The last part of the work is focused on the positives and negatives of economic instruments of environmental protection.

Klíčová slova

Economic Instruments of environmental protection

ekologické daně a poplatky	-	environmental taxes and fees
ekologická daňová reforma	-	ecological tax reform
environmentální pojištění	-	environmental insurance
obchodovatelná emisní povolení	-	emissions trade allowances
depozitně refundační systém	-	deposit refund system

Seznam použité literatury

- Bakeš, M. a kol.: Finanční právo, C.H.Beck, 4. vydání, 2006
- Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, C H Beck, 2. vydání, 2007
- Damohorský, M.: České právo životního prostředí, Praha PF UK, 2006
- Damohorský, M. (editor): Pocta Doc. JUDr. Jaroslavovi Drobníkovi, CSc. K jeho 70 narozeninám, PFUK v Praze, Facultas Juridica, Praha, 2007
- Drobník, J.: Základy pozemkového práva, Eva Rozkotává IFEC, Praha 2007
- Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006
- Gunningham, N. – Hrabisky, P. – Sinclair, D.: Smart Regulation – Designing Environmental Policy, Oxford 1998
- Jančářová, I.: Ekologická politika, Masarykova univerzita, Brno 2004
- Jílková J.: Daně, dotace a obchodovatelná povolení – nástroje ochrany ovzduší a klimatu, Ireas, Praha 2003
- Kloz, M. a kol.: Využívání obnovitelných zdrojů energie, Linde, Praha, 2007
- Kružíková, E.: Právo životního prostředí Evropských společenství, Linde, Praha, 2003
- Máca, V.: Právní úprava ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, disertační práce, 2008
- Mezřický V. a kolektiv autorů: Základy ekologické politiky, PFUK pro MŽP, Praha, 1996;
- Moldan B. a kol.: Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí, UK vydavatelství Karolinum, Praha, 1997
- Sobotka, M.: Ekologická politika a její nástroje, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica
- Sobotka, M.: Právní a ekonomické nástroje ochrany životního prostředí, disertační práce, 2000
- Stejskal V.: Právní odpovědnost za škody na životním prostředí v Evropské unii, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica

Kolektiv autorů: Právo životního prostředí 3 díl, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Edice učebnic č. 390, Brno, 2007

Ostatní prameny

Státní politika životního prostředí na období 2004-2010, MŽP, Praha 2004

Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, MŽP ČR

Časopis České právo životního prostředí

Časopis Daně, LexisNexis, Praha

Časopis Priorita, Informační zpravodaj operačního programu životního prostředí, č. 2/2010

Bučilová, R.: Možnosti získání podpory k ochraně životního prostředí in Daně a právo v praxi, Aspi, a.s., 2001

Farský, M. - Holečková, M.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí (Národní hospodářství)

Hájek, M.: Charakteristika poplatků v ochraně životního prostředí

Kovář, J.: Analýza ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR

Instrument Mixes for environmental policy, OECD publications, 2007

Kovář, J.: Analýza ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí v ČR, Projekt UNDP "Ekonomické informace, účetnictví a nástroje životního prostředí v České republice", Praha, 1994

Anonym: Ekonomické nástroje pro ochranu životního prostředí (Praha, Centrum pro otázky ŽP Univerzity Karlovy 1996

Internetové zdroje

www.mzp.cz	Ministerstvo životního prostředí
www.euroskop.cz ;	informační portál EU
www.povolenky.cz ;	
www.cenia.cz ;	Česká informační agentura životního prostředí
www.cspzp-cuni.cz ;	Česká společnost pro právo životního prostředí
www.czp.cuni.cz	Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy
www.psp.cz ;	Poslanecká Sněmovna ČR
www.portal-gov.cz ;	server veřejné správy
www.sfzp.cz .	Státní fond životního prostředí

Seznam použitých právních předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČSR

Zákon č. 44/1998 Sb., horní zákon

Zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích

Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech

Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře využívání obnovitelných zdrojů

Zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě

Nařízení vlády č. 429/2005

Nařízení vlády č. 145/2008

Opatření MŽP č. 5/2007

Vyhláška MZ č. 78/1996

Vyhláška MZ č. 83/1996

Vyhláška MZ č. 84/1996

Vyhláška MŽP č. 482/2005